



Benchmark 2024
vanuit openbare data
2023-2028



Inleiding

Voor u ligt onze jaarlijkse benchmark publieke data universiteiten. Onze analyse is uitgevoerd op publiek beschikbare data zoals de open onderwijsdata vanuit het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ('OCW'). Daarnaast hebben wij, ondersteund door AI, de individuele jaarverslagen bestudeerd en hierop nadere analyses uitgevoerd. Deze informatie is samengebracht ten behoeve van deze rapportage.

Voor deze editie hebben we specifiek aandacht voor ontwikkelingen in studentenaantallen en de impact hiervan op de meerjarige financiële positie van universiteiten. Ook geven wij onze reflectie ten aanzien van de verantwoording over de beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten. Met deze rapportage sluiten we aan op de actuele maatschappelijke thema's en ontwikkelingen in de sector wetenschappelijk onderwijs.

Daarnaast geven we in deze rapportage traditiegetrouw inzicht in de personele en financiële kengetallen van Nederlandse universiteiten en hun positie in de (inter)nationale ranglijsten. Ook besteden we weer aandacht aan de geïdentificeerde risico's in de risicoparagrafen en cybersecurity.

Met ingang van dit jaar is de voortgang op ESG-verantwoording niet langer opgenomen in dit rapport maar verwijzen we u graag naar ons onderzoek naar transparantie en verantwoording van duurzaamheid in de publieke sector.

Wij wensen u veel leesplezier!

Sander van Veldhuizen
Voorzitter sectorgroep onderwijs

John Molenaar
Assurance Lead Onderwijs



Waarom duurzaamheids-
rapportage in de publieke
sector cruciaal is

Van dagelijkse inzet naar zichtbare impact

Download de publicatie voor meer informatie:



Inhoudsopgave



1.
Studentenaantallen

4



2.
Personele
kengetallen
gebenchmark

12



3.
Financiële
inkijk vanuit de
jaarrekeningen 2023

18



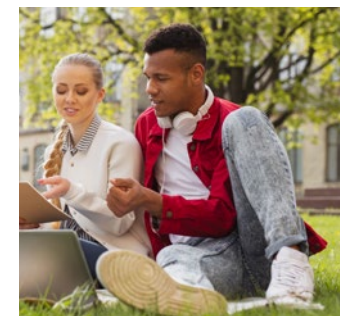
4.
Nederlandse
Universiteiten in
(inter)nationale
rankings,
wetenschappelijke
publicaties promoties

26



5.
Verantwoording over
risico's, waaronder
cybersecurity

30



6.
Investerings met
publieke middelen in
private activiteiten

37



7.
Bronvermelding en
bijlagen

43

1

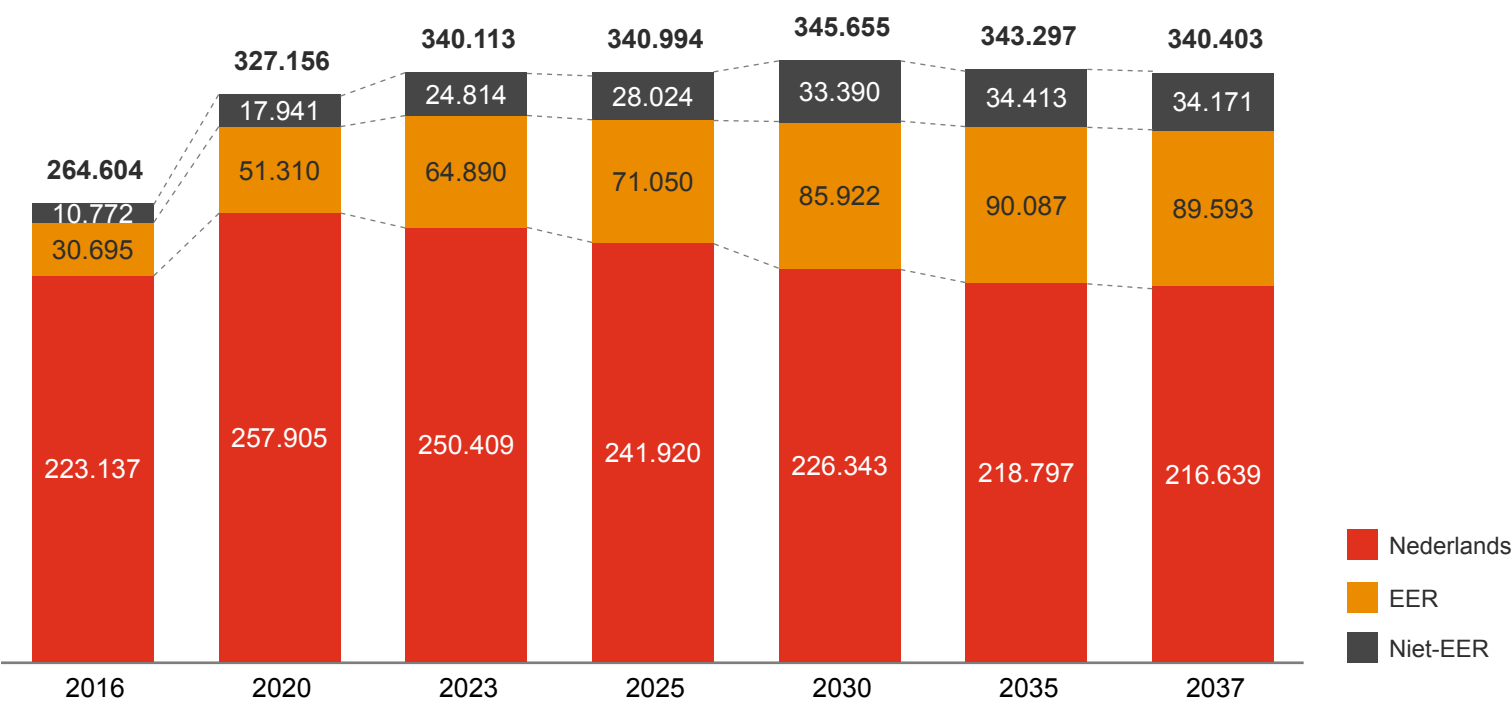
Studentenaantallen

De tabellen opgenomen vanaf hoofdstuk 1 zijn, tenzij anders aangegeven, voor de vergelijkbaarheid gegroepeerd naar brede, specialistische en technische universiteiten.



1.1 Voor het WO breekt een periode van structurele krimp van binnenlandse studenten aan

Hoofddinschrijving naar herkomst



Bron: DUO; Op basis van het aantal hoofddinschrijvingen.

1) PwC Strategy&, 2021, Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo&o ([link](#));
2) Brils, T., R. Hamming, M. Heres-Hoogerkamp, A.P. Klapper, A.S. van Leeuwen, T. Noordzij, L.Y. Pan, C.A.A.D.T. Ramada en A. Rutten, 2024, Referentieraming OCW ([link](#))

Het Nederlandse wetenschappelijk onderwijs (wo) bevindt zich op een kantelpunt. Na ononderbroken groei breekt een lange periode aan van structurele krimp van het aantal binnenlandse studenten.

Volgens de Referentieraming (zie kader voor uitleg) daalt het aantal binnenlandse studenten en neemt het aantal internationale studenten (licht) toe. Hierdoor compenseren internationale studenten de structurele daling van het aantal binnenlandse studenten, en nemen daardoor een steeds groter deel van de totale studentenpopulatie in.

De aantrekkelijkheid van Nederland als studiebestemming voor internationale studenten kan worden verklaard door (i) hoge onderwijskwaliteit, (ii) ranking van Nederlandse universiteiten op internationale ranglijsten, (iii) breed aanbod aan Engelstalige opleidingen, (iv) betaalbaar collegegeld, en (v) toegankelijke studies zonder selectieprocedures.¹

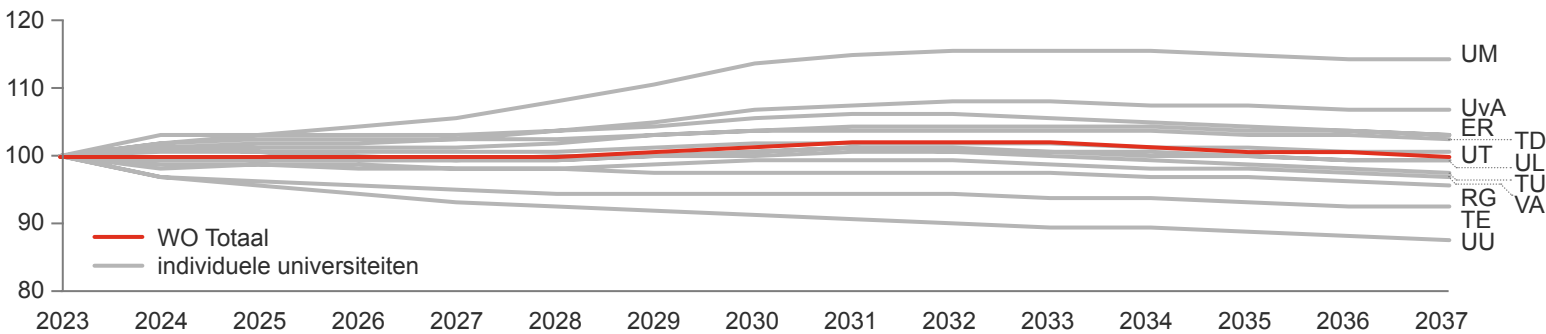
Internationale studenten zijn echter niet evenredig over universiteiten verdeeld, onder meer omdat het aanbod Engelstalige opleidingen en de bekendheid van individuele universiteiten onder internationale studenten verschilt. Mogelijke maatregelen gericht op een evenwichtige internationalisering van het hoger onderwijs voortkomend uit het wetsvoorstel ‘Wet internationalisering in balans’ (WIB) zullen universiteiten verschillend raken.

De Referentieraming van OCW²

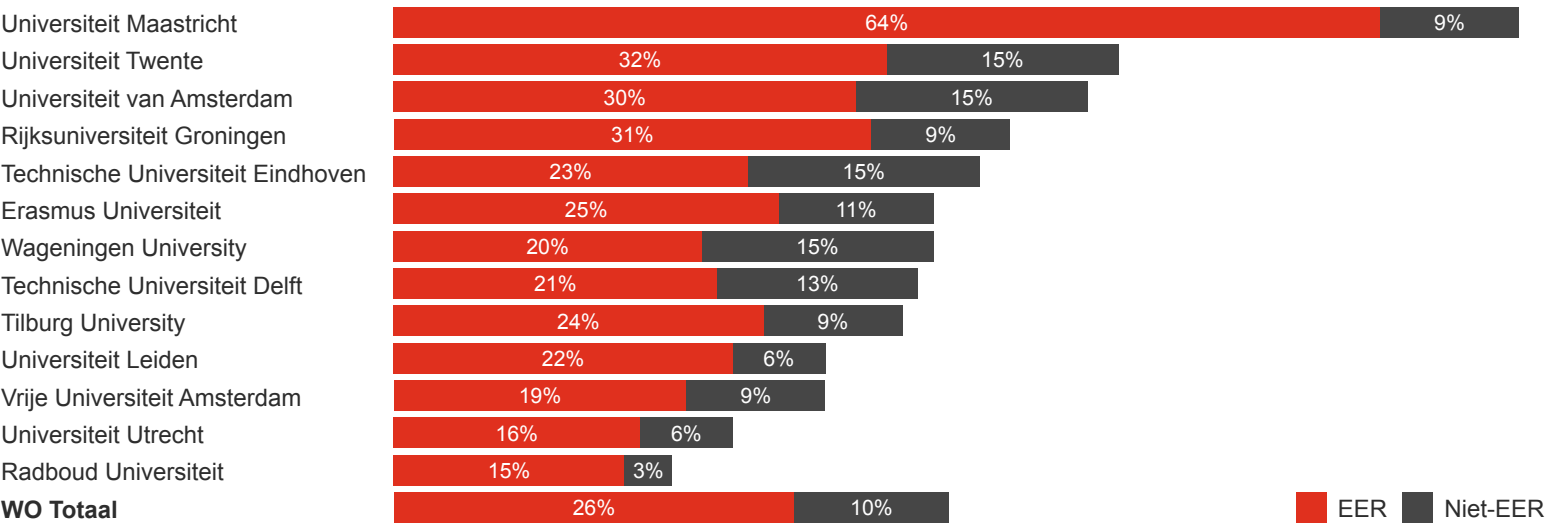
De Referentieraming raamt het aantal leerlingen en studenten in het bekostigde onderwijs in Nederland, en dient primair als onderbouwing voor de onderwijsbegroting. Deze raming is ‘beleidsarm’, hetgeen betekent dat in deze raming alleen rekening met toekomstige beleidsveranderingen wordt gehouden als deze definitief zijn vastgesteld. De meest recente referentieraming houdt dus geen rekening met WIB.

1.2 De mate waarin internationale studenten deze krimp compenseren verschilt per universiteit

Ontwikkeling internationale studenten per universiteit ten opzichte van 2023



Aandeel internationale studenten per universiteit 2027



1) UNL, 2024, Veel minder internationale studenten naar universiteiten ([link](#))

Hoewel het totaal aantal studenten in het wetenschappelijk onderwijs op landelijk niveau gelijk blijft, trekt de ene universiteit meer internationale studenten aan dan de andere. Zo is ruim 70% van de studenten aan de Universiteit van Maastricht en (ruim) 45% van de studenten aan de Universiteit van Amsterdam en de Universiteit Twente internationaal. Aan de andere kant van het spectrum is te zien dat het aandeel internationale studenten aan de Radboud Universiteit Nijmegen en de Universiteit Utrecht respectievelijk 18% en 22% is. Dit laat zien dat de mate van internationalisering sterk verschilt per instelling.

Instellingen met een laag aandeel internationale studenten zien zich ook geconfronteerd met krimpende studentenaantallen. Deze instellingen hebben te maken met dalende binnenlandse geboortecijfers die leiden tot een lager aantal potentiële studenten. Ten tweede compenseren deze instellingen de daling van binnenlandse studenten niet volledig met internationale studenten.

Uit de voorlopige inschrijfcijfers van collegejaar 2024/2025 blijkt dat de instroom van internationale bachelorstudenten bij universiteiten met 6% is gedaald ten opzichte van vorig collegejaar. De bachelorinstroom uit Europa (EER) daalt zelfs met 9%. Een daling van zowel EER als ook niet-EER studenten heeft impact op de operatie van universiteiten, alsook op de bekostiging, waarbij het kan gaan om teruglopende inkomsten van 40 tot 70 miljoen euro (opgeteld effect van terugloop van EER en niet-EER studenten).

1.3 Aandeel internationale studenten is in 2023 nog toegenomen

Universiteit	Internationale studenten					
	Aantal internationale studenten per 1 oktober 2023	Aandeel internationale studenten per 1 oktober 2023 van totaal aantal ingeschreven studenten	Aantal internationale studenten per 1 oktober 2022	Aandeel internationale studenten per 1 oktober 2022 van totaal aantal ingeschreven studenten	Aantal internationale studenten per 1 oktober 2021	Aandeel internationale studenten per 1 oktober 2021 van totaal aantal ingeschreven studenten
Universiteit Utrecht	5.804	15%	5.482	15%	4.787	13%
Universiteit van Amsterdam	14.855	35%	13.788	33%	12.504	30%
Vrije Universiteit Amsterdam	6.440	20%	6.110	19%	5.483	17%
Rijksuniversiteit Groningen	9.429	28%	9.422	27%	9.048	26%
Radboud Universiteit	2.656	11%	2.703	11%	2.718	11%
Universiteit Leiden	6.787	21%	6.491	20%	6.216	18%
Universiteit Maastricht	13.017	60%	12.095	57%	11.834	56%
Erasmus Universiteit	8.157	27%	7.739	25%	7.320	23%
Tilburg University	4.718	24%	4.442	22%	4.174	21%
Wageningen University	3.346	26%	3.099	24%	2.873	22%
Technische Universiteit Delft	6.640	26%	6.733	25%	6.344	24%
Technische Universiteit Eindhoven	3.928	30%	3.089	24%	2.420	19%
Universiteit Twente	3.973	34%	4.046	33%	4.105	33%

14.855

In 2023 heeft Universiteit van Amsterdam net als voorgaand jaar het hoogste aantal ingeschreven internationale studenten.

28%

Het totale aandeel buitenlandse studenten (van het totale aantal ingeschreven studenten) van alle universiteiten steeg in 2023 van 25% naar 28%.

89.750

Het totale aantal buitenlandse studenten steeg in 2023 met 10,5% naar 89.750 studenten. Hiervan zijn 64.901 studenten Europees, 5.532 niet-Europees (het restant van 36 is onbekend).

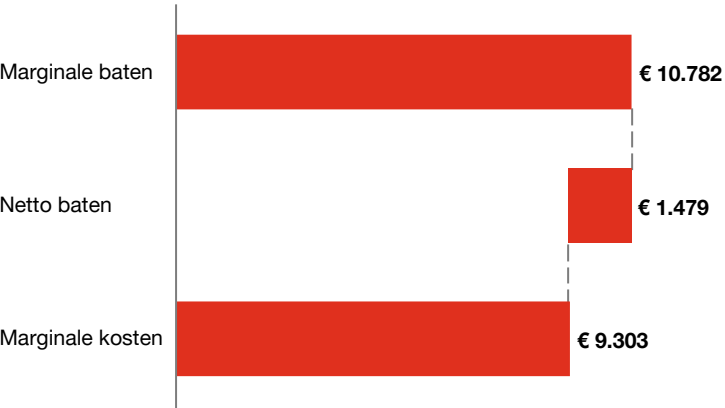
Over de gehele linie zien we dat het aantal en het aandeel internationale studenten bleef toenemen bij de Nederlandse universiteiten. Uitzonderingen zijn Radboud Universiteit, die min of meer stabiel is gebleven, en Universiteit Twente en Technische Universiteit Delft, waar de aantallen iets zijn afgenomen maar het aandeel toch is gestegen.

Bron: datasets <https://www.universiteitenvannederland.nl>.

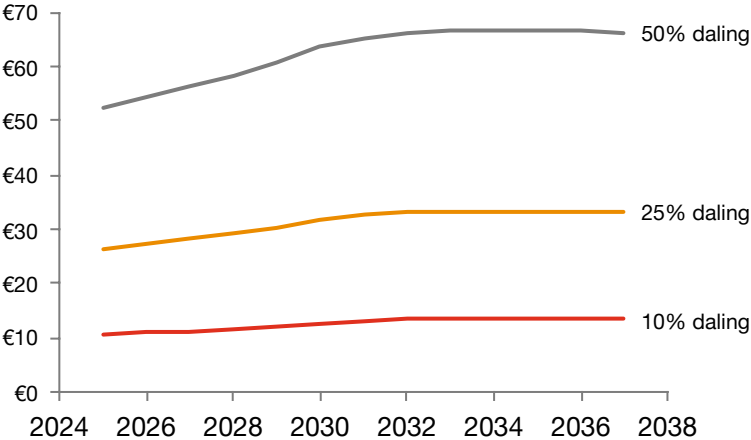
* De Open Universiteit is niet opgenomen in de dataset van UNL met betrekking tot het aantal internationale studenten en is daarom niet opgenomen in dit overzicht.

1.4 De misgelopen baten bij een daling van 10% van het aantal EER studenten bedraagt € 13 miljoen per jaar bij gelijkblijvende tarieven

Marginale baten en kosten per EER student WO totaal 2025



Minimale misgelopen baten bij een daling van niet-EER studenten WO totaal, in miljoen



Impact daling EER studenten korte termijn

De marginale baten van een EER-student bestaat uit een deel van de variabele bekostiging (~ € 8.468 per student¹) en het wettelijke collegegeld (€ 2.314²).

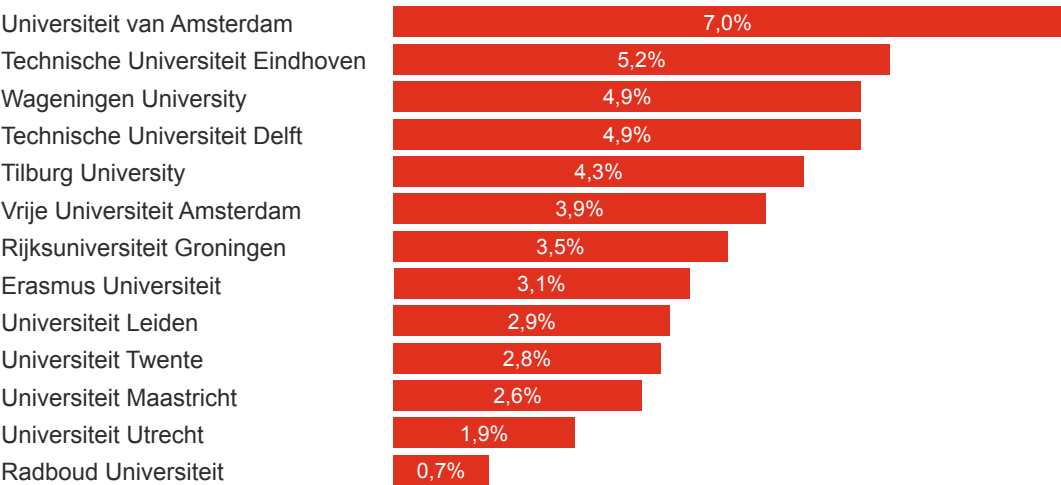
De marginale kosten van een student bestaat uit de personele lasten van het docerend wetenschappelijk personeel en de bijbehorende overhead. De kosten voor een FTE wetenschappelijk personeel inclusief overhead bedraagt per benadering € 162.803³. Bij een gelijkblijvende student-staff-ratio (WO breed 17,5 studenten per docent⁴) zijn de marginale kosten per student daarmee € 9.303.

Bij een daling van 10% van het aantal EER studenten lopen de misgelopen baten op tot € 13 mln per jaar in 2037. Bij een daling van 50% van het aantal EER studenten lopen de misgelopen baten op tot € 66 miljoen per jaar in 2037.

1) Verdiepende analyse bij Kamerbrief bekostiging en bekostigingsvarianten hoger onderwijs ([link](#))
2) Rijksoverheid ([link](#))
3) Kosten per FTE wetenschappelijk personeel 2018 en relatieve salariskosten wetenschappelijk personeel/ondersteunend personeel: Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo&o, PwC S& ([link](#)), inflatiecorrectie: CBS consumentenprijsindex ([link](#)); verhouding wetenschappelijk personeel/ondersteunend personeel: UNL WOPI ([link](#))
4) UNL ([link](#))

1.5 Het instellingscollegegeld en daarmee de opbrengsten van niet-EER studenten verschillen sterk tussen universiteiten

Minimale aandeel opbrengsten niet-EER studenten t.o.v. totaal 2026^{1,2}

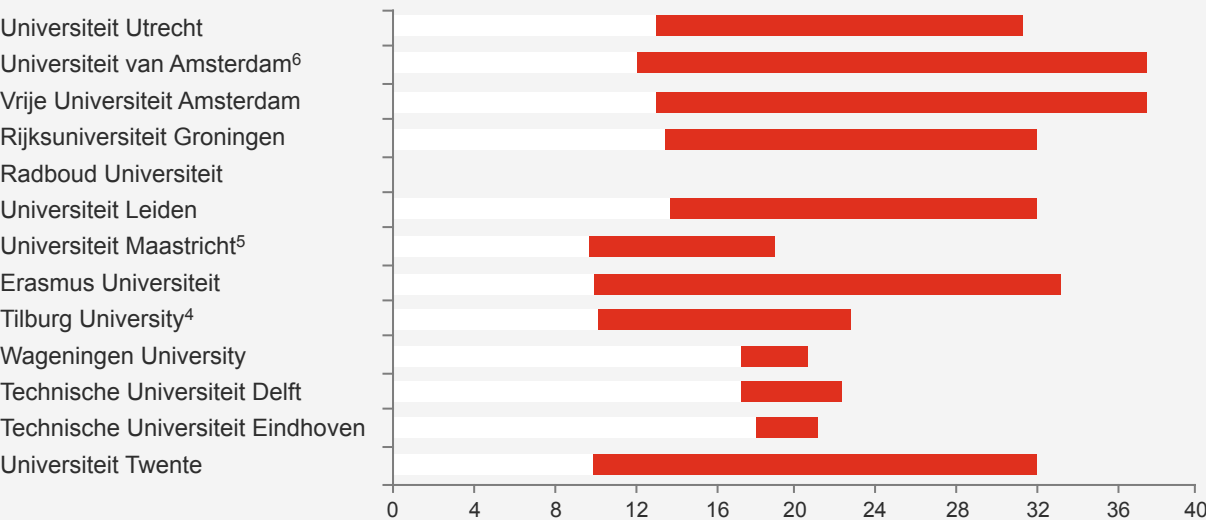


Studenten uit de EER, Zwitserland en Suriname hebben op grond van de Wet op hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek recht in Nederland hoger onderwijs te volgen voor hetzelfde tarief als Nederlandse studenten. Dit jaarlijkse tarief is het wettelijk collegegeld en bedraagt voor het collegejaar 2025-2026 €2.601. Voor deze studenten ontvangen universiteiten de rijksbijdrage.

Voor studenten die niet uit de EER, Zwitserland of Suriname afkomstig zijn, ontvangen universiteiten geen rijksbijdrage en daarom mogen universiteiten aan deze studenten een hoger collegegeld, het zogenaamde instellingscollegegeld, vragen. De instellingscollegegeldtarieven zijn aanzienlijk hoger dan het wettelijk collegegeld en de tarieven lopen behoorlijk uiteen tussen opleidingen en instellingen, zie rechts.

Het aandeel instellingscollegegelden in de totale baten verschilt sterk tussen universiteiten. De totale baten van de Radboud Universiteit Nijmegen bestaan voor circa 1% uit instellingscollegegeld van niet-EER studenten, terwijl de baten van de Universiteit van Amsterdam voor 7% bestaan uit instellingscollegegeld van niet-EER studenten. Een plotselinge terugloop in niet-EER studenten raakt de Universiteit van Amsterdam dus mogelijk harder.

Instellingscollegegeldtarieven (€ 1.000) niet-EER studenten 2025-2026³



De instellingstarieven die niet-EER studenten betalen variëren van €9.750 tot €37.500 euro afhankelijk van de universiteit en opleiding. De collegegeldtarieven voor bacheloropleidingen variëren van €9.750 tot €32.000. De tarieven voor de meeste bacheloropleidingen liggen tussen de van €9.750 en €18.000, de toptarieven zijn veelal van toepassing op de opleidingen binnen het HOOP-gebied Gezondheid.

Voor de masteropleidingen variëren de tarieven van €9.800 tot €37.500. De tarieven voor de meeste masteropleidingen liggen tussen €9.800 tot €23.000, de toptarieven zijn veelal van toepassing op de opleidingen binnen het HOOP-gebied Gezondheid.

1) Bron aantal studenten DUO; Op basis van het aantal hoofdinschrijvingen; Bron instellingscollegegeldtarieven: websites universiteiten
2) Bron totale baten 2026: continuïteitsparagraaf jaarverslagen via DUO
3) Bron: websites universiteiten
4) De studie Theologie & Religiewetenschappen heeft een afwijkend laag instellingstarief van 6.600 euro. In 2023 werd deze studie door <10 studenten gevolgd
5) Betreft academisch jaar 2024-2024
6) De studie Educatieve Master Primair Onderwijs heeft een afwijkend laag instellingstarief van 8.620 euro. In 2023 werd deze studie door 31 studenten gevolgd

1.6 Een daling van 10% van het aantal niet-EER studenten vergroot het verwachte begrotingstekort met €27,3 miljoen

Saldo van baten en lasten 2026, in mln ¹	Saldo van baten en lasten 2026 bij 10% minder niet-EER studenten, in mln ^{1,2}	Saldo van baten en lasten 2026 zonder niet-EER studenten, in mln ^{1,2}
UU -€26,0	-€28,3	-€49,4
UVA -€4,7	-€11,7	-€74,3
VU €18,5	€15,3	-€13,1
RUG €13,2	€9,8	-€20,8
RU €3,0	€2,4	-€2,7
LEI -€5,6	-€8,0	-€29,9
UM -€6,4	-€8,1	-€23,7
EU -€23,4	-€26,2	-€51,7
TIU €1,8	€0,2	-€13,9
WUR €12,2	€9,3	-€16,7
TUD €0,0	-€5,4	-€54,3
TU/E -€1,1	-€4,1	-€30,8
UT €2,9	€1,4	-€11,9
Totaal sector -€15,6 mln	-€53,3 mln	-€393,2 mln

Impact daling niet-EER studenten korte termijn

Het verwachte begrotingstekort in de sector is ~€16 miljoen euro in 2026. Scenarioberekeningen laten zien dat dit tekort snel kan oplopen als het aantal niet-EER student onvoorzien afneemt. Een afname van 10% niet-EER studenten vergroot het begrotingstekort met ruim €27 miljoen naar €43 miljoen euro, en een (extremer) scenario waarin niet-EER studenten niet meer komen vergoot het begrotingstekort met ruim €375 miljoen tot ruim €391 miljoen.

In deze scenario's is er vanuit gegaan dat de vaste kostenstructuur zich niet meteen kan aanpassen.³ Dit is bijvoorbeeld het geval voor huisvestingskosten, waarbij geldt dat panden in bezit of gehuurd zijn en afstoten van overtollige huisvestingsruimte tijd kost. Een andere vaste kostenpost is personeel. Een daling van het aantal niet-EER studenten beïnvloedt ook het personeelsbestand. Immers, er zullen minder docenten nodig zijn door een kleiner aantal studenten. Ook hiervoor geldt dat in het geval van vaste contracten een aanpassing van het personeelsbestand tijd kost.^{3,4}

Daarnaast wordt een deel van de bacheloropleidingen momenteel zowel in het Nederlands als het Engels gegeven. Als die bacheloropleidingen door bijvoorbeeld de WIB alleen nog maar in het Nederlands worden gegeven, vallen ook de hoorcolleges van deze Engelstalige bacheloropleidingen weg.

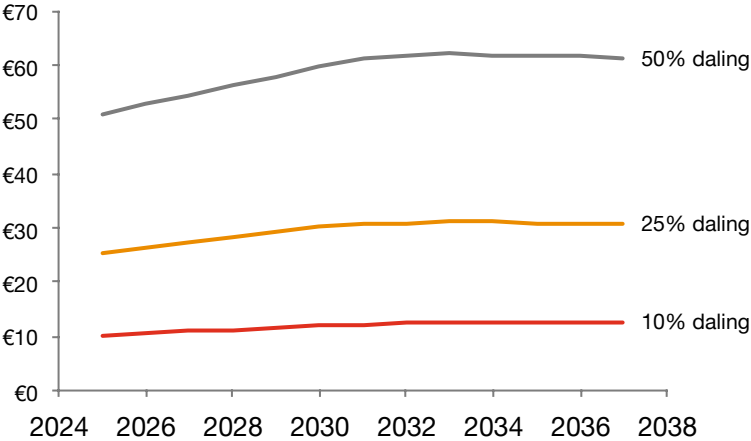
1) Bron continuïteitsparagraaf jaarverslagen via DUO
2) Bron aantal studenten DUO; Op basis van het aantal hoofdschrijvingen; Bron instellingscollegegeldtarieven: websites universiteiten
3) PwC Strategy&, 2021, Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo&o ([link](#));
4) Koopmans, C., S. Pel, H. Prins en T. Vervliet, 2024, Minder internationale studenten economie en bedrijfskunde: effecten, kosten en baten, SEO ([link](#))

1.7 De minimale misgelopen baten bij een daling van 10% van het aantal niet-EER studenten bedraagt € 12 miljoen per jaar bij gelijkblijvende tarieven

Minimale marginale baten en kosten niet-EER studenten WO totaal 2025, in mln¹



Minimale misgelopen baten bij een daling van niet-EER studenten WO totaal, in mln²



Impact netto baten daling niet-EER studenten

Niet-EER-studenten betalen instellingscollegegeld, wat aanzienlijk hoger is dan het wettelijk collegegeld en in veel gevallen ook hoger dan de rijksbijdrage en het wettelijke collegegeld opgeteld. Om de financiële impact te schatten in het geval het aantal niet-EER studenten daalt, berekenen we de marginale kosten van een student op basis van methoden zoals toegepast in eerdere PwC Strategy& studies.³ De marginale kosten per student bedragen € 9.300 bij een gelijkblijvende student-staf ratio.

Hieruit volgt dat de minimale netto baten van niet-EER studenten binnen het WO in 2025 € 101 mln bedragen, ofwel €3.400 per niet-EER student. Ook volgt hieruit dat bij een daling van 10% van het aantal niet-EER studenten universiteiten minimaal € 10-12 miljoen per jaar mislopen in de periode in 2025 – 2037. Wanneer de daling oploopt tot 50% van het aantal niet-EER studenten kunnen de misgelopen netto baten voor universiteiten oplopen tot minimaal €50-€61 miljoen per jaar voor de sector in de periode in 2025 – 2037.

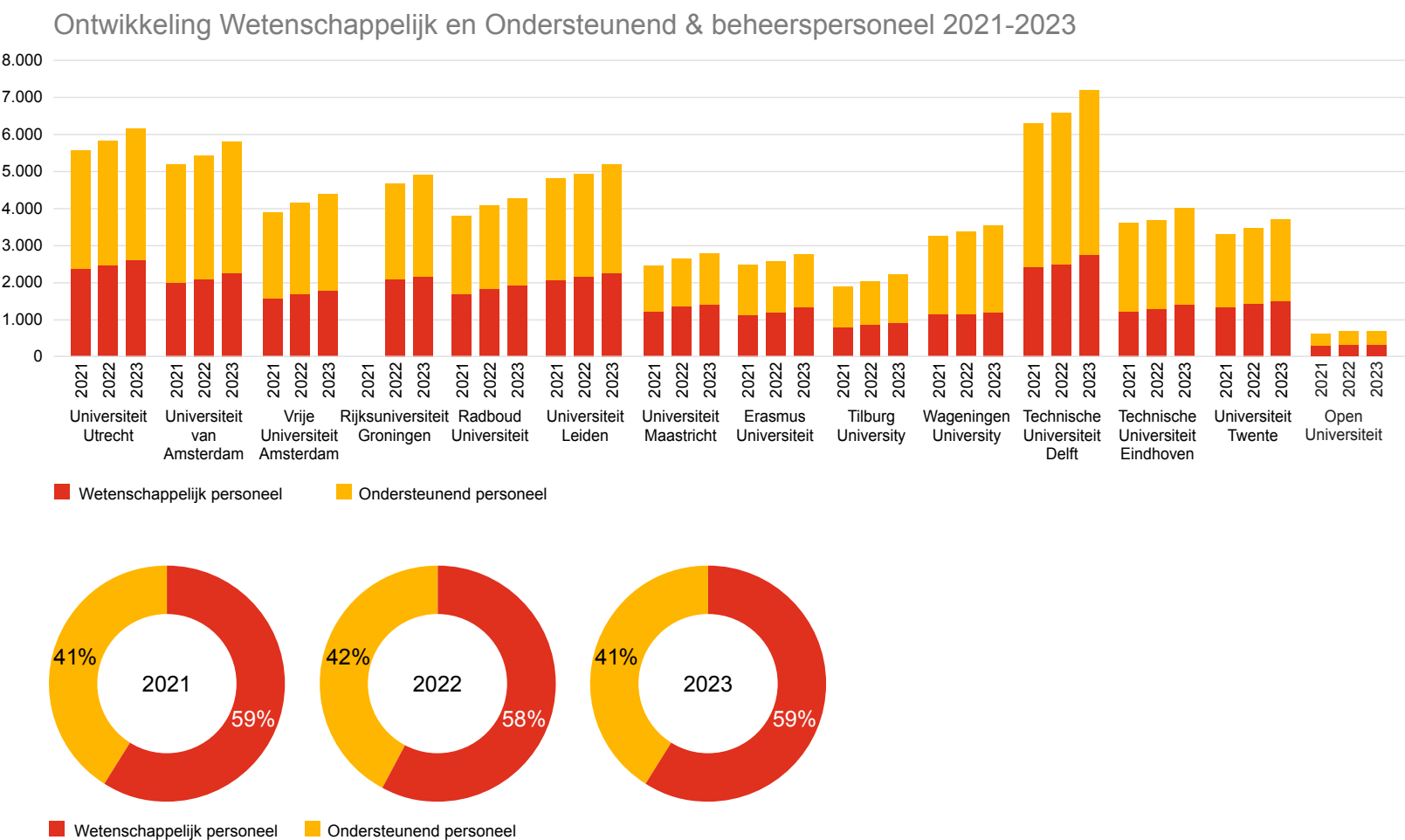
1) Bron continuïteitsparagraaf jaarverslagen via DUO
2) Bron aantal studenten DUO; Op basis van het aantal hoofdinschrijvingen; Bron instellingscollegegeldtarieven: websites universiteiten
3) PwC Strategy&, 2021, Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo&o ([link](#));
4) Koopmans, C., S. Pel, H. Prins en T. Vervliet, 2024, Minder internationale studenten economie en bedrijfskunde: effecten, kosten en baten, SEO ([link](#))

2

Personele kengetallen gebenchmarkt



2.1 Stijging aantal fte's: verhouding wetenschappelijk en ondersteunend personeel stabiel



Om de ontwikkeling van het wetenschappelijk en ondersteunend personeel inzichtelijk te maken hebben wij gebruik gemaakt van de bron WOPI. Hierbij zijn de analyses uitgevoerd op de cijfers exclusief het eventuele medisch centrum.

Ten opzichte van 2022 zien we over de gehele linie een stijging van het aantal fte. Deze stijging is zowel te onderkennen bij het wetenschappelijk als het ondersteunend personeel. Gemiddeld genomen zien wij een stijging van 7% van het wetenschappelijk personeel ten opzichte van 2022. De hoogste uitzonderingen hierop is Tilburg University, die groeide met 12%. Aan de andere kant hadden Radboud Universiteit Nijmegen en de Open Universiteit de laagste groei met 4%.

Qua opbouw van het personeelsbestand (wetenschappelijk versus ondersteunend personeel) zien we dat de samenstelling in lijn is met de voorgaande jaren. Evenals in 2022 en 2021 bestaat het personeelsbestand uit gemiddeld 58% wetenschappelijk personeel. Hierbij zien wij onderling ook geen significante verschuivingen.

2.2 Grote verschillen in aantal studenten per fte (WP en OWP) zichtbaar

Ondersteunend personeel	Aantal studenten per fte WP						Aantal studenten per fte OWP					
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Universiteit Utrecht	7,2	7,3	7,4	7,4			10,2	10,5	10,6	10,7		
Universiteit van Amsterdam	11,7	10,8	10,9	10,9	10,9	10,8	17,0	15,8	15,9	15,9	15,8	15,8
Vrije Universiteit Amsterdam	11,2	10,9	10,8	11,3	11,4	11,4	17,5	16,9	16,9	17,6	17,7	17,7
Rijksuniversiteit Groningen	8,1	8,1	8,2	8,2	8,3	8,3	14,2	13,4	14,5	14,7	16,6	16,6
Radboud Universiteit	6,9	7,1	7,2	7,4	7,5	7,5	8,9	8,5	8,6	8,7	8,8	8,9
Universiteit Leiden	11,8	10,7	11,0	11,5	11,8	12,1	14,8	13,8	14,1	14,6	14,9	15,1
Universiteit Maastricht	9,5	9,6	9,8	9,7	9,6	9,7	11,5	12,1	12,5	12,9	13,2	13,5
Erasmus Universiteit	9,9	9,9	10,3	10,3	10,4		12,1	10,1	10,3	10,3	10,3	
Tilburg University	15,1	14,2	14,7	14,8	15,1	15,6	19,6	20,0	21,3	21,6	22,1	22,4
Wageningen University	4,2	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	15,5	14,7	14,6	14,6	14,6	14,4
Technische Universiteit Delft	6,2	5,7	5,8	5,9	6,0	6,1	9,9	9,0	9,0	9,3	9,5	9,8
Technische Universiteit Eindhoven	5,1	5,2	5,6	5,6	5,7	5,7	9,2	8,3	8,9	9,2	9,4	9,5
Universiteit Twente	5,7	5,7	5,8	6,1	6,2	6,3	7,6	8,6	8,7	8,9	9,1	9,2
Open Universiteit Nederland	10,8	11,2	11,3	11,5	11,7	12,0	12,3	12,3	12,7	12,9	13,2	13,6

Het aantal studenten per fte zal naar verwachting de komende jaren licht toenemen. De aanvullende bezuinigingen als gevolg van het regeerakkoord zullen deze trend mogelijk versterken.

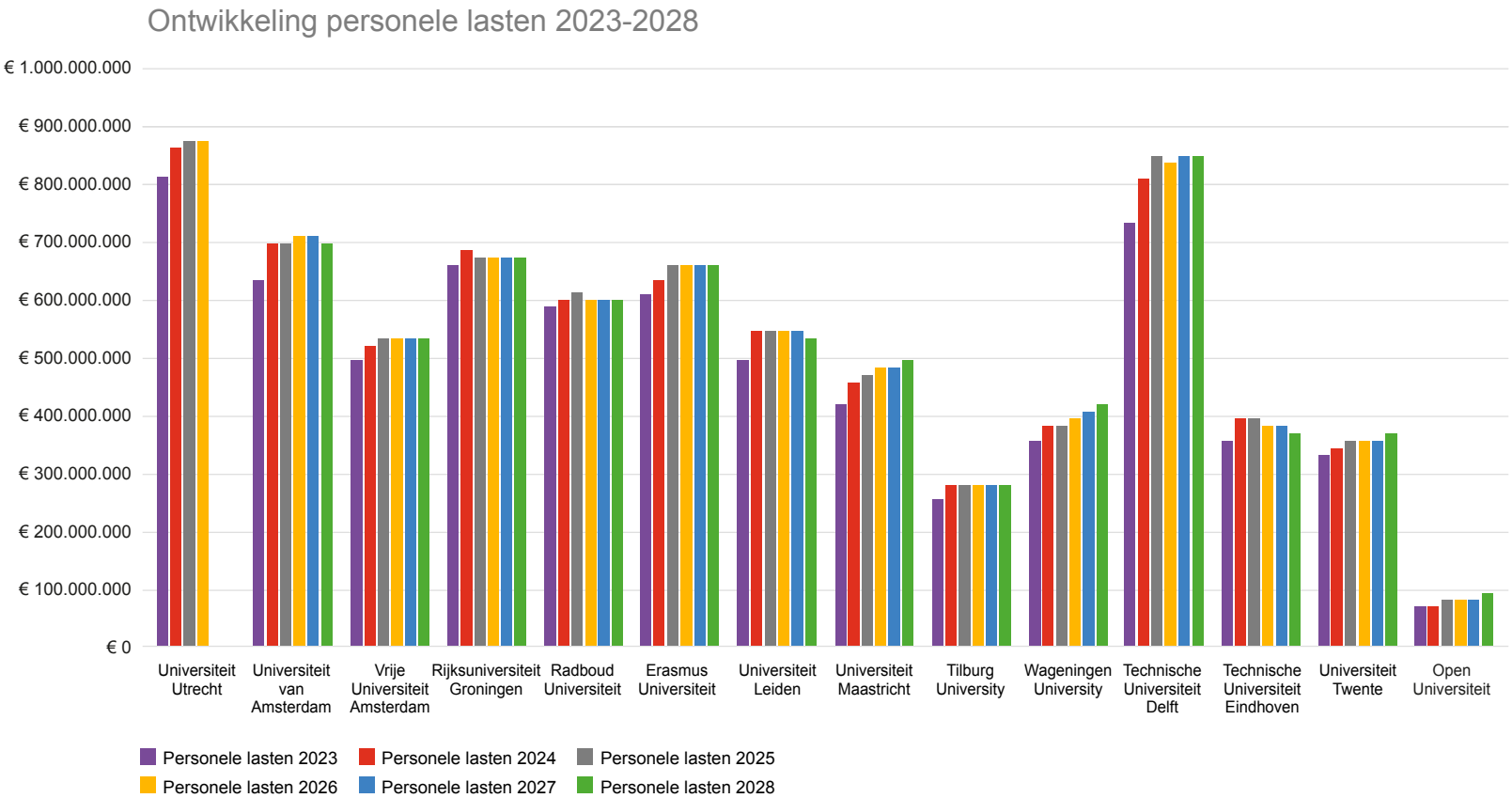
We constateren grote verschillen in het aantal studenten per fte tussen de verschillende universiteiten. Voor het wetenschappelijk personeel (WP) reikt deze range in 2027 van 4 naar 15,1. Voor het ondersteunend wetenschappelijk personeel (OWP) is de range nog groter en reikt deze in 2027 van 8,8 naar 22,1. Wageningen University heeft met 4,2 in 2023 het laagste aantal studenten per fte WP.

Bron: Gegevens in de continuïteitsparagraaf zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.

(*) Voor Universiteit Utrecht ontbreken de gegevens voor 2027 en 2028 in de XBRL-overzichten van DUO. Voor Erasmus Universiteit Rotterdam ontbreken de gegevens van 2028 in de financiële XBRL-overzichten van DUO.

De Open Universiteit heeft geen studentenaantallen opgenomen in de continuïteitsparagraaf en is derhalve niet opgenomen in dit overzicht.

2.3 Sterke stijging in de personele lasten voor 2024 verwacht (7%), na 2024 gemiddeld 0,5% stijging



(*) Data ontleend aan continuïteitsparagraaf, betreft enkelvoudige staat van baten en lasten.
(**) Betreft enkelvoudige staat van baten en lasten.

* Data ontleend aan het jaarverslag 2022

In de grafiek zoals hiernaast opgenomen zijn de personele lasten zoals opgenomen in de continuïteitsparagraaf inzichtelijk gemaakt voor de periode 2023–2028. De personele lasten 2023 betreffen de gerealiseerde personele lasten 2023 uit de continuïteitsparagraaf ontleend aan de DUO-dataset.

Uit de grafiek kan worden afgeleid dat alle instellingen verwachten dat er de komende jaren sprake is van een stijging van de personele lasten. Wij zien dat er wordt verwacht dat de grootste procentuele stijging van personele lasten in 2024 zal plaatsvinden (een gemiddelde stijging van 7%), deze toename wordt met name veroorzaakt door de stijgingen in het aantal personeelsleden (gemiddelde stijging van 6% in FTE). Voor de periode na 2024 wordt er gemiddeld gerekend met een procentuele stijging van 0,5%. Wij zien uiteenlopende verschillen in de prognose, waarbij Technische Universiteit Eindhoven en Tilburg University verwachten dat de personele lasten met 12% en 11% stijgen in 2024 ten opzichte van de realisatie in 2023. Terwijl Radboud Universiteit Nijmegen en Rijksuniversiteit Groningen een stijging van 2% en 4% verwachten in 2024.

Nu de werkelijke ontwikkeling 2024 nagenoeg bekend is, is het van belang voor de universiteiten om de verwachte verdere ontwikkeling de komende jaren te herijken.

Voor alle universiteiten zijn de ontwikkelingen tussen de periode 2023 en 2028 weergegeven, met uitzondering van Universiteit Utrecht, die de continuïteitsparagraaf tot en met 2026 heeft ingericht.

2.4 Het gemiddeld aandeel inhuur personeel in de totale personele kosten blijft in lijn met 2022. Onderlinge verschillen tussen de universiteiten zijn groot.

Lasten personeel niet in loondienst als % van de totale loonkosten				Lasten personeel niet in loondienst		
Onderwijsinstelling	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Technische Universiteit Delft	9,8%	11,2%	12,1%	55.194.000	70.622.000	88.458.000
Tilburg University	9,5%	10,2%	10,1%	18.903.398	21.816.796	25.170.214
Universiteit van Amsterdam	6,4%	6,6%	6,4%	41.400.000	45.200.000	48.400.000
Erasmus Universiteit	6,0%	6,7%	6,2%	31.300.000	37.100.000	37.900.000
Wageningen Universiteit	5,7%	4,5%	3,8%	3.362.000	3.656.000	3.801.000
Universiteit Leiden	5,6%	5,3%	5,5%	17.181.000	14.417.000	13.484.000
Rijksuniversiteit Groningen	5,2%	6,0%	7,0%	30.100.000	30.500.000	35.600.000
Vrije Universiteit Amsterdam	5,1%	6,8%	5,2%	28.950.900	36.402.597	46.953.300
Universiteit Maastricht	4,9%	4,4%	4,2%	20.942.000	31.531.000	26.363.000
Technische Universiteit Eindhoven	3,2%	3,8%	4,0%	17.997.000	17.133.000	17.645.000
Radboud Universiteit	3,0%	3,1%	3,4%	9.800.000	12.200.000	14.400.000
Universiteit Twente	2,9%	2,6%	2,8%	15.268.000	16.682.000	20.373.000
Universiteit Utrecht	2,6%	2,8%	3,2%	8.300.000	8.000.000	9.600.000
Open Universiteit Nederland	5,8%	5,6%	5,1%	18.291.000	21.137.000	26.606.000
Gemiddeld	5,4%	5,7%	5,7%	22.642.093	26.171.242	29.625.251

De 14 universiteiten geven over 2023 in totaal €415 miljoen (2022: €366 miljoen) uit aan de inhuur van derden. Gemiddeld per universiteit is dit €29,6 miljoen (2022: €26,1 miljoen).

Gemiddeld zien we per instelling ongeveer een toename van €3,5 miljoen aan de inhuur van personeel ten opzichte van het jaar daarvoor. Een belangrijke uitschieter hierin betreft de Technische Universiteit Delft: daar zien we een stijging van ongeveer €17,8 miljoen ten opzichte van voorgaand jaar. Ook de VU laat met een stijging van €10,6 miljoen een fors hardere stijging zien dan gemiddeld.

Daarnaast zien we dat voor de Universiteit Leiden en de Universiteit Maastricht een daling van €0,9 miljoen en €5,2 miljoen zichtbaar is ten opzichte van voorgaand jaar.

2.5 Personele voorzieningen per fte verschilt onderling nog sterk

Onderwijsinstelling 2023	Totaal personele voorzieningen	Totaal fte	Voorzieningen per fte	Personele lasten t.o.v. baten	Jubilea voorziening per FTE	Arbeidsongeschiktheids voorziening per FTE
Universiteit Utrecht	€ 70.742.000	6.191	€ 11.426	71%	€ 636	€ 1.022
Universiteit van Amsterdam	€ 35.800.000	5.817	€ 6.154	70%	€ 1.685	€ 682
Vrije Universiteit Amsterdam	€ 18.200.000	4.377	€ 4.158	68%	€ 1.120	€ 723
Rijksuniversiteit Groningen	€ 23.686.004	4.934	€ 4.800	74%	€ 818	€ 2.481
Radboud Universiteit	€ 18.314.000	4.306	€ 4.253	77%	€ 1.019	€ 910
Universiteit Leiden	€ 22.100.000	5.187	€ 4.261	72%	€ 424	€ 2.183
Universiteit Maastricht	€ 19.200.000	2.841	€ 6.758	71%	€ 1.161	€ 597
Erasmus Universiteit	€ 16.800.000	2.816	€ 5.966	71%	€ 1.882	€ 335
Tilburg University	€ 12.272.443	2.260	€ 5.430	78%	€ 822	€ 463
Wageningen University	€ 13.954.000	3.584	€ 3.893	72%	€ 912	€ 567
Technische Universiteit Delft	€ 33.938.000	7.207	€ 4.709	75%	€ 1.343	€ 1.052
Technische Universiteit Eindhoven	€ 42.900.000	4.036	€ 10.629	71%	€ 1.239	€ 179
Universiteit Twente	€ 12.800.000	3.728	€ 3.433	71%	€ 885	€ 874
Open Universiteit Nederland	€ 3.285.000	704	€ 4.666	83%	€ 1.027	€ 201
Totaal	€ 343.991.447	57.989	€ 80.539	1.026%		
Gemiddeld	€ 24.570.818	4.142	€ 5.753	73%	€ 1.070	€ 876

De omvang van de personele voorzieningen loopt sterk uiteen en we zien ook grote verschillen tussen universiteiten. De gemiddelde omvang van de voorziening per fte is het grootst bij Universiteit Utrecht (€ 11.426) en het kleinst bij Universiteit Twente (€ 3.433).

De hoogte van de voorziening per fte bij Universiteit Utrecht wordt voornamelijk ingegeven door de loonstijgingen uit de cao en het opsparen van verlofdagen.

Ook bij Technische Universiteit Eindhoven zien we een relatief hoge voorziening per fte. Op basis van het beoordelen van het jaarverslag zien we dat met name de voorziening bovenwettelijke verlofdagen een grote invloed heeft op de omvang van de voorziening per fte. Bij Universiteit van Amsterdam beïnvloedt een reorganisatievoorziening, die gevormd is in het verleden, de hoogte van de personele voorzieningen per fte, hiernaast is er ook een hogere jubileum voorziening per fte zichtbaar.

Ook bij de arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen zijn sterk uiteenlopende beelden zichtbaar. Een aantal universiteiten hebben WGA eigenrisicodragers voorziening, terwijl andere universiteiten enkel de reguliere langdurig zieken voor een periode van twee jaren hebben. De Universiteit Groningen heeft de hoogste arbeidsongeschiktheidsvoorziening per FT (€2.481) en de Open Universiteit de laagste (€201).

De verhouding van de personeelskosten ten opzichte van de baten ligt tussen de universiteiten dicht bij elkaar. Ook binnen de sectoren – brede, technische of specialistische universiteiten – liggen de verhouding dicht bij elkaar.

3

Financiële inkijk vanuit de jaarrekening 2023



3.1 Universiteiten eindigen overwegend met negatieve resultaten gerealiseerde resultaten zijn meer dan €102 miljoen positiever dan begroot

Onderwijsinstelling	Totaal van baten	Resultaat begroot	Resultaat gerealiseerd	Afwijking 2022	Afwijking tov baten 2022	Afwijking 2023	Afwijking tov baten 2023
Universiteit Utrecht	€ 1.156.605.000	€ -51.000.000	€ -28.201.000	€ 27.073.000	2,54%	€ 22.799.000	1,97%
Universiteit van Amsterdam	€ 1.085.100.000	€ -900.000	€ 10.400.000	€ 19.000.000	1,91%	€ 11.300.000	1,04%
Vrije Universiteit Amsterdam	€ 739.981.000	€ 11.800.000	€ 11.295.000	€ 8.546.000	1,24%	€ -505.000	-0,07%
Rijksuniversiteit Groningen	€ 899.709.400	€ -53.219.000	€ -24.823.500	€ -852.132	-0,10%	€ 28.395.500	3,16%
Radboud Universiteit	€ 768.714.000	€ -19.822.000	€ -23.892.000	€ 4.252.000	0,59%	€ -4.070.000	-0,53%
Universiteit Leiden*	€ 772.400.000	€ -21.700.000	€ 8.800.000	€ 23.400.000	2,88%	€ 30.500.000	3,95%
Universiteit Maastricht	€ 590.220.000	€ -1.651.000	€ 7.740.000	€ 16.614.000	2,97%	€ 9.391.000	1,59%
Erasmus Universiteit	€ 862.500.000	€ -11.900.000	€ -22.900.000	€ 25.200.000	3,11%	€ -11.000.000	-1,28%
Tilburg University	€ 319.145.014	€ -9.668.000	€ -5.330.943	€ 9.715.376	3,34%	€ 4.337.057	1,36%
Wageningen University	€ 494.762.000	€ -6.000.000	€ -9.333.000	€ 18.120.000	3,96%	€ -3.333.000	-0,67%
Technische Universiteit Delft	€ 968.807.000	€ -31.000.000	€ -11.444.000	€ 60.256.000	6,59%	€ 19.556.000	2,02%
Technische Universiteit Eindhoven	€ 508.100.000	€ -27.000.000	€ -2.100.000	€ 26.100.000	5,46%	€ 24.900.000	4,90%
Universiteit Twente	€ 481.500.000	€ -15.000.000	€ -11.100.000	€ -3.600.000	-0,83%	€ 3.900.000	0,81%
Open Universiteit Nederland	€ 89.069.000	€ -2.663.000	€ -5.936.000	€ -1.330.000	-1,54%	€ -3.273.000	-3,67%
Totaal	€ 9.736.612.414	€ 239.723.000	€ -106.825.443	€ 245.952.634	2,48%	€ 132.897.557	1,36%

Net als voorgaand jaar hebben we de afwijking tussen het begrote resultaat en het gerealiseerde resultaat in kaart gebracht. We hebben dit uitgedrukt als percentage van de totale baten. Hieruit blijkt dat voor de universiteiten in totaal de afwijking meer dan €133 miljoen (positiever) bedraagt en daarmee ongeveer 1,4% van de totale baten is.

Het is opvallend dat, in lijn met voorgaande jaren, de universiteiten overwegend eindigen met een positiever resultaat. Uitschieters hierin zijn de Universiteit Leiden met een afwijking van €30,5 miljoen, de Rijksuniversiteit Groningen met een afwijking van meer dan 28 miljoen en TU Eindhoven een afwijking van €25 miljoen ten opzichte van de begroting. Vrije Universiteit Amsterdam komt nagenoeg uit op het begrote resultaat en kent een afwijking van minder dan 0,5%.

Onderwijsinstellingen zullen de komende periode meer een meer aandacht hebben voor de toekomstige financiële gezondheid. Realistisch begroten is daarbij van groot belang. Daarnaast is het essentieel periodiek en met hoge frequentie te monitoren dat de eventuele bijsturingsmaatregelen concreet worden gemaakt, geïmplementeerd en dat de realisatie van de bijsturingsmaatregelen het gewenste effect hebben.

* Gegevens uit de enkelvoudige jaarrekening van Universiteit Leiden aangezien niet alle gegevens zijn opgenomen in de DUO-bestanden

3.2 Kernratio's tonen een gezonde positie: liquide middelen nemen toe met ruim € 203 miljoen

Onderwijsinstelling	Solvabiliteit II		Liquiditeit (current ratio)		Liquide middelen	
	2023	2022	2023	2022	2023	2022
Universiteit Utrecht	0,5666	0,61	0,9153	0,91	€ 346.788.000	€ 310.231.000
Universiteit van Amsterdam	0,4018	0,39	0,9018	0,93	€ 286.100.000	€ 298.100.000
Vrije Universiteit Amsterdam	0,3843	0,39	0,6721	0,66	€ 156.352.000	€ 123.005.000
Rijksuniversiteit Groningen	0,5224	0,64	0,8533	0,73	€ 202.093.600	€ 130.110.000
Radboud Universiteit	0,4248	0,49	0,5604	0,61	€ 126.001.000	€ 118.170.000
Universiteit Leiden	0,3247	0,38	1,1016	1,07	€ 357.900.000	€ 272.200.000
Universiteit Maastricht	0,4973	0,54	1,0691	1,08	€ 203.402.000	€ 170.934.000
Erasmus Universiteit	0,4912	0,54	0,7906	0,80	€ 148.600.000	€ 127.800.000
Tilburg University	0,5171	0,57	0,8930	1,03	€ 102.458.233	€ 98.091.000
Wageningen University	0,4903	0,53	0,8545	0,82	€ 145.949.000	€ 116.698.000
Technische Universiteit Delft	0,5212	0,57	0,9651	1,05	€ 376.164.000	€ 361.982.000
Technische Universiteit Eindhoven	0,4312	0,46	0,8549	1,11	€ 150.800.000	€ 193.000.000
Universiteit Twente	0,3237	0,37	0,7753	0,80	€ 129.800.000	€ 106.600.000
Open Universiteit Nederland	0,3782	0,48	1,3775	1,62	€ 35.083.000	€ 37.343.000

De kernratio's zijn ontleend aan de dataset zoals opgenomen in de openbare data van OCW.

De signaleringswaarde voor de liquiditeit (current ratio) is voor de grootste besturen in 2023 weer gewijzigd naar <0,5 . Met deze aanpassing zijn er geen universiteiten waarvan de liquiditeit lager is dan de signaleringswaarde.

De totale liquide middelen bij de Nederlandse universiteiten is met meer dan €303 miljoen toegenomen tot een totaal van €2.767 miljard. Bijna alle universiteiten dragen bij aan deze toename. Uitschieters zijn Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Leiden. Beide universiteiten hebben externe financiering aangetrokken om toekomstige investeringen te financieren. Uitzonderingen op de stijging zijn Technische Universiteit Eindhoven en Tilburg University. In het jaarverslag van Technische Universiteit Eindhoven staat toegelicht dat dit kan worden verklaard door de langlopende investering in Campus 2030.

Bron: financiële kengetallen (16.-financiële-kengetallen-per-bestuur-2019-2023) en balans (01.-balans-2019-2023) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.

3.3 Met name de voorspelbaarheid van liquiditeit kan in kracht winnen

Onderwijsinstelling	Liquiditeit (current ratio) gerealiseerd	Solvabiliteit II gerealiseerd	Rentabiliteit gerealiseerd	Liquiditeit (current ratio) begroot	Solvabiliteit II begroot	Rentabiliteit
Universiteit Utrecht	0.92	0.57	-2.40%	0.79	0.59	-4.62%
Universiteit van Amsterdam	0.90	0.40	0.84%	0.66	0.40	-0.10%
Vrije Universiteit Amsterdam	0.67	0.38	1.53%	0.57	0.39	1.62%
Rijksuniversiteit Groningen	0.85	0.52	-2.74%	0.55	0.54	-6.17%
Radboud Universiteit	0.56	0.42	-3.09%	0.44	0.48	-2.64%
Universiteit Leiden	1.10	0.32	0.72%	Onbekend	Onbekend	Onbekend
Universiteit Maastricht	1.07	0.50	1.30%	0.99	0.53	-0.28%
Erasmus Universiteit	0.79	0.49	-2.63%	0.57	0.55	-1.48%
Tilburg University	0.89	0.52	-1.65%	0.78	0.58	-2.98%
Wageningen Universiteit	0.85	0.49	-1.86%	0.75	0.57	-1.18%
Technische Universiteit Delft	0.97	0.52	-1.22%	0.82	0.55	-3.34%
Technische Universiteit Eindhoven	0.85	0.43	-0.41%	0.54	0.45	-5.38%
Universiteit Twente	0.78	0.32	-2.29%	0.57	0.38	-3.13%

Om inzicht te krijgen in de voorspelbaarheid van de kengetallen zijn voor de kengetallen solvabiliteit II, liquiditeit (current ratio) en rentabiliteit de begrote waarden afgezet tegen de gerealiseerde waarden. Hierbij valt het op dat over het algemeen de gerealiseerde solvabiliteit lager is dan de begrote solvabiliteit. Een uitzondering hierop betreft de Universiteit van Amsterdam die in lijn ligt met de begroting.

Ten aanzien van de liquiditeit zien we juist dat de gerealiseerde liquiditeit hoger is dan de begrote liquiditeit. Hierbij zien we dat de gemiddelde gerealiseerde liquiditeit 15% hoger is dan de begrote liquiditeit. Dit is vergelijkbaar met de solvabiliteit waar de gemiddelde gerealiseerde solvabiliteit 10% hoger is dan de begrote solvabiliteit. Enkel Open Universiteit Nederland laat een tegengesteld beeld zien. Dit zien we ook terug bij de rentabiliteit.

Vraag is of de kengetallen, zoals de liquiditeit, van voldoende toegevoegde waarde zijn. Zo zien wij in andere sectoren bijvoorbeeld vaker de DSCR als kengetal (zie ook de volgende pagina).

Bron: de gerealiseerde kengetallen 2023 komen uit de financiële kengetallen per bestuur vanuit de XBRL-bestanden van DUO. De begrote kengetallen komen uit de continuïteitsparagrafen in XBRL van DUO (2022). De gegevens van Universiteit Leiden en Universiteit Twente zijn niet opgenomen in de benchmark omdat er gegevens ontbreken in de DUO XBRL-bestanden.

3.4 Overige gebruikelijke ratio's laten geen afwijkende beelden zien

Onderwijsinstelling	DSCR	Loan to value	Interest coverage ratio	EBITDA - vol	Solvabiliteit I
Universiteit Utrecht	-	-	-	47.016.000	0,44
Universiteit van Amsterdam	6,36	0,29	19,85	65.500.000	0,37
Vrije Universiteit Amsterdam	13,54	0,38	12,19	60.957.000	0,36
Rijksuniversiteit Groningen	10,33	0,17	13,17	25.759.300	0,48
Radboud Universiteit	-	0,02	-	14.386.000	0,38
Universiteit Leiden	24,45	0,51	28,50	57.000.000	0,28
Universiteit Maastricht	-	-	-	37.084.000	0,46
Erasmus Universiteit	69,80	0,03	83,40	41.700.000	0,44
Tilburg University	52,34	-	73,19	10.462.219	0,48
Wageningen University	-	0,01	-	29.276.000	0,46
Technische Universiteit Delft	-	0,02	-	49.496.000	0,44
Technische Universiteit Eindhoven	4,71	0,24	5,38	33.900.000	0,34
Universiteit Twente	24,57	0,29	38,80	19.400.000	0,30
Open Universiteit Nederland	-	-	-	-3.694.000	0,31

Legenda overige ratio's

Debt Service Coverage Ratio ('DSCR')
Afschrijvingen vermeerderd met het netto resultaat en interestkosten / kortlopend gedeelte van langlopende schulden en de interestkosten
EBITDA
Nettoresultaat na belastingen toekomend aan de rechtspersoon gecorrigeerd voor: - Belastingen - Financiële baten en lasten - Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

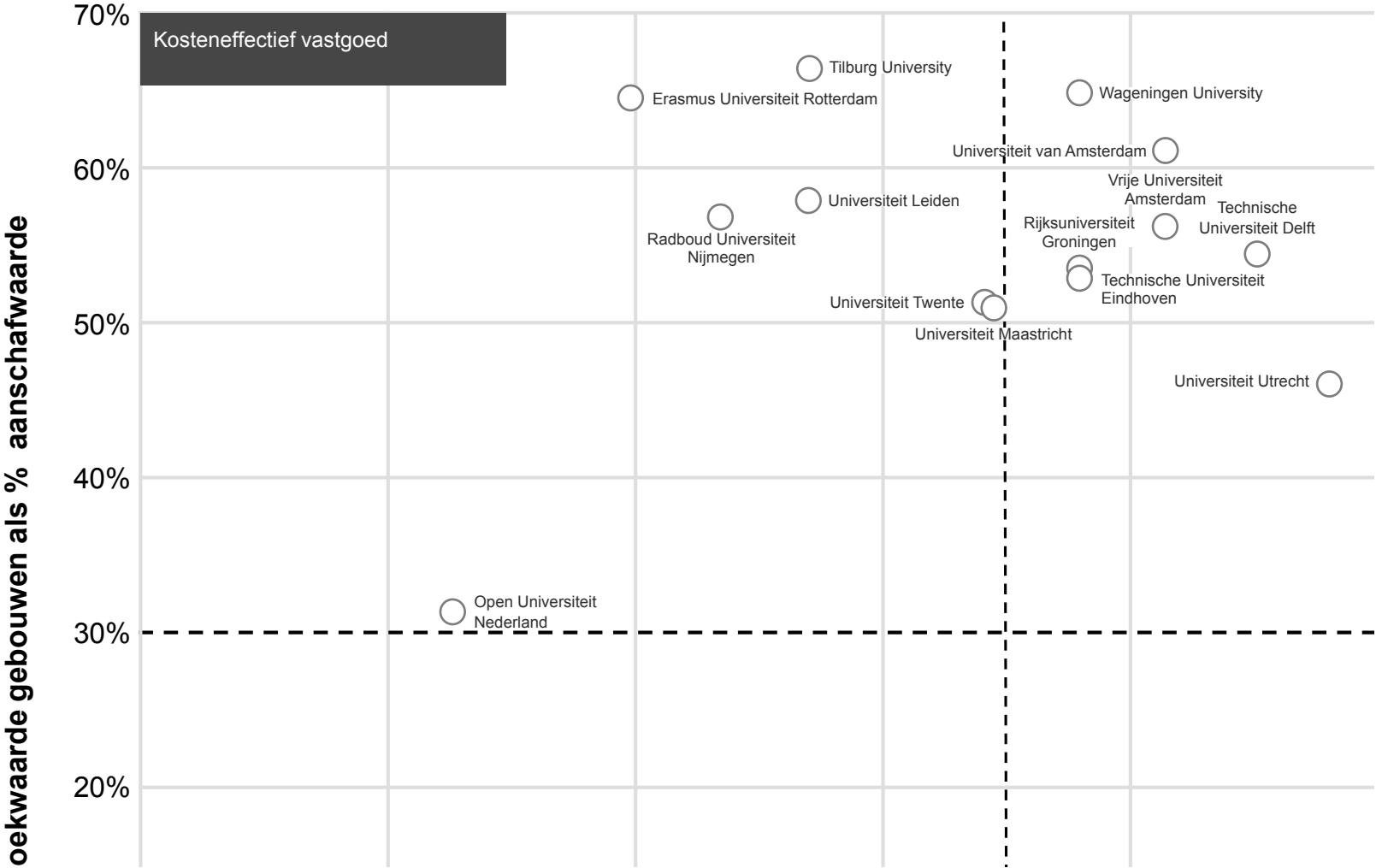
Loan to value
Langlopende leningen /materiële vaste activa
Interest coverage ratio
EBITDA / interestkosten
Solvabiliteit I
Eigen vermogen / balanstotaal (solvabiliteit II houdt eveneens rekening met de omvang van voorzieningen)

In de tabel zoals hiernaast opgenomen hebben we de overige ratio's welke gebruikelijk zijn in de financiële wereld inzichtelijk gemaakt voor de 14 instellingen. Hierbij is de ratio Solvabiliteit I ontleend aan de dataset zoals opgenomen in de openbare data van OCW. De EBITDA is berekend middels de data zoals opgenomen in de openbare data van OCW. Vervolgens zijn de Debt Service Coverage Ratio, Loan to Value en Interest Coverage Ratio berekend voor de instellingen waarbij sprake is van langlopende schulden.

Wat opvalt voor de instellingen is dat de Loan to value en DSCR in toenemende mate toelichting krijgt. De Vrije Universiteit Amsterdam en de Universiteit van Leiden hebben de hoogste Loan to value. Tilburg University en de Open Universiteit Nederland hebben geen externe langlopende schulden, waardoor hier geen ratio is opgenomen. De EBITDA en solvabiliteit I tonen voor de 14 instellingen geen significante afwijkende getallen.

Bron: Gegevens in de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2019-2023) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2022-2028) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.

3.5 Alertheid kapitaallasten in relatie tot leeftijd vastgoed noodzakelijk



Er wordt dit jaar weer gekeken naar de leeftijd van het vastgoed in relatie tot de huidige huisvestingslasten. Hierbij hebben de we de leeftijd van het vastgoed bepaald aan de hand van de boekwaarde, uitgedrukt als percentage van de aanschafwaarde, waarbij een hoge boekwaarde duidt op een jonge vastgoedportefeuille en een lage boekwaarde (veel afschrijvingsjaren) duidt op ouder vastgoed.

Voor de huisvestingslasten kijken wij naar de totale huisvestingslasten volgens de DUO-overzichten en de afschrijvingslasten specifiek voor het vastgoed.

De grenspercentages van de kwadranten zijn niet gebaseerd op een specifieke norm, maar arbitrair in het midden geplaatst van de maximaal geconstateerde percentages en het nulpunt.

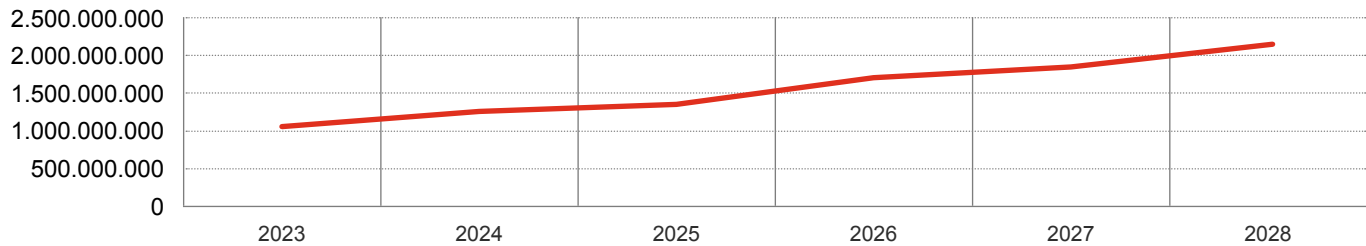
Daarmee springt de Open Universiteit in het oog met relatief lage afschrijving- en huisvestingslasten ten opzichte van de totale lasten. Dit is veroorzaakt doordat de Open Universiteit relatief oud vastgoed kent en daarmee een investeringsopgave. Dit blijkt ook uit de verwachte toename van de langlopende leningen (zie de volgende pagina).

Bij de universiteiten is beperkt sprake van langlopende schulden. De saldi van het eigen vermogen zijn robuust. Wij zien echter een toename in de langlopende schulden. Gelet op de hoogte van de kapitaallasten in relatie tot het vastgoed is, mede in het licht van de krimp en aankomende bezuinigingen, alertheid de komende jaren noodzakelijk om de huisvesting betaalbaar te houden.

Bron: 05.-materiele-vaste-activa-2019-2023.xlsx en 02.-staat-van-baten-en-lasten-2019-2023.xlsx zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.

3.6 Langlopende leningen zullen eind 2028 zijn opgelopen tot € 2,1 miljard

Onderwijsinstelling	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Universiteit Utrecht	6.000.000	6.000.000	6.000.000	5.000.000	0	0
Universiteit van Amsterdam	176.000.000	169.000.000	161.700.000	199.100.000	246.500.000	298.900.000
Vrije Universiteit Amsterdam	282.800.000	306.400.000	284.700.000	258.900.000	229.300.000	203.100.000
Rijksuniversiteit Groningen	132.500.000	265.000.000	256.167.000	247.333.000	238.500.000	229.667.000
Radboud Universiteit	7.114.000	6.780.000	12.658.000	64.340.000	106.426.000	156.785.000
Universiteit Leiden	245.200.000	249.300.000	245.600.000	239.500.000	233.300.000	233.200.000
Universiteit Maastricht	958.000	756.000	555.000	536.000	516.000	516.000
Erasmus Universiteit	7.300.000	6.800.000	6.500.000	6.200.000	5.900.000	0
Tilburg University	0	0	0	24.000.000	54.000.000	85.000.000
Wageningen University	1.700.000	1.700.000	1.700.000	1.700.000	1.700.000	1.700.000
Technische Universiteit Delft	12.000.000	12.000.000	77.000.000	230.000.000	328.000.000	332.000.000
Technische Universiteit Eindhoven	93.300.000	131.400.000	202.000.000	290.900.000	366.900.000	468.400.000
Universiteit Twente	87.800.000	109.400.000	123.800.000	129.200.000	131.700.000	124.100.000
Open Universiteit Nederland	0	0	0	0	0	0
Totaal	1.052.672.000	1.264.536.000	1.378.380.000	1.696.709.000	1.942.742.000	2.133.368.000



Aan de hand van de continuïteitsparagraaf is de ontwikkeling in de langlopende leningen in kaart gebracht. Op basis van de grafiek zoals hiernaast opgenomen kan afgeleid worden dat er op de lange termijn nieuwe leningen zullen worden aangetrokken, dan wel bestaande leningen worden opgehoogd. Per eind 2023 bedragen de langlopende schulden €1,1 miljard. Het is de verwachting dat deze positie per eind 2028 oploopt tot €2,1 miljard, een toename van 103%.

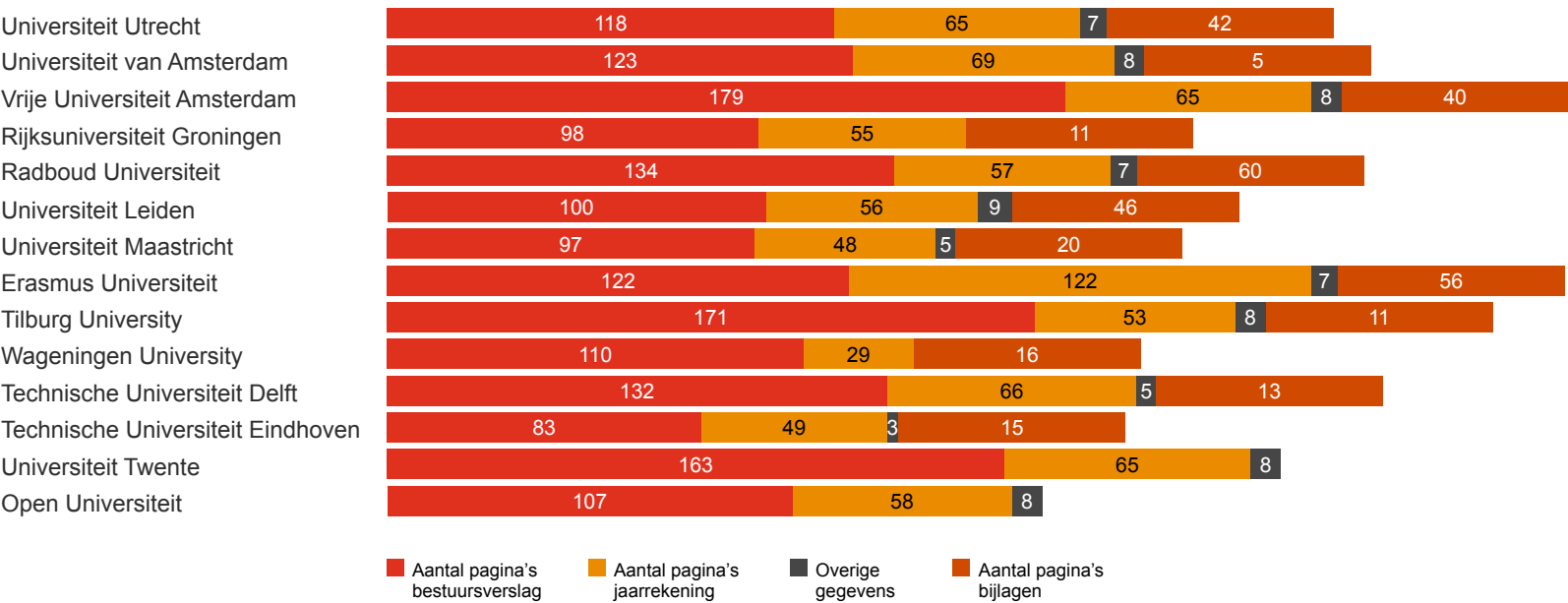
Bij de universiteiten is feitelijk beperkt sprake van langlopende schulden. Afgezet tegen het totale vermogen van € 10 miljard, bedragen de langlopende schulden 10% van het balanstotaal in 2023. De Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Leiden, en Rijksuniversiteit Groningen hebben samen 79% van het totaal aan geleende gelden op de balans staan.

Bron: gegevens in de balans (01.-balans-2019-2023) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2022-2028) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.

* De gegevens van Universiteit Leiden zijn niet opgenomen in de benchmark omdat er gegevens ontbreken in de DUO XBRL bestanden.

3.7 Jaarverslagen nog omvangrijk, wel iets beknopter dan voorgaand jaar

Aantal pagina's jaarverslag 2023



Er wordt steeds meer verantwoording gevraagd in de jaarverslagen. Dit uit zich dan ook in de omvang van de jaarverslagen. Zoals afgeleid kan worden uit de tabel hiernaast bestaat het gemiddelde jaarverslag uit 217 pagina's (2022: 219 pagina's). Hierbij is het jaarverslag van Vrije Universiteit Amsterdam met 295 pagina's de koploper. Met iets meer dan de helft van de pagina's (175) wordt er door Open Universiteit Nederland verantwoording afgelegd. Naast het verschil in omvang van de verantwoording valt ook de samenstelling van het jaarverslag op. Zo wordt er door Universiteit van Amsterdam nauwelijks gebruik gemaakt van bijlagen terwijl Radboud Universiteit Nijmegen 60 pagina's bijlagen heeft opgenomen in het jaarverslag.

Bron: Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2023

4

Nederlandse Universiteiten in (inter)nationale rankings, wetenschappelijke publicaties promoties



4.1 In de ranking ‘beste universiteit’ zijn een beperkt aantal verschuivingen zichtbaar

ARWU	2021	2022	2023
1	Universiteit Utrecht (50)	Universiteit Utrecht (54)	Universiteit Utrecht (55)
2	Rijksuniversiteit Groningen (64)	Rijksuniversiteit Groningen (66)	Rijksuniversiteit Groningen (69)
3	Universiteit Leiden (83)	Erasmus Universiteit (87)	Erasmus Universiteit (88)

CWTS	2021	2022	2023
1	Universiteit Utrecht (79)	Universiteit Utrecht (80)	Universiteit Utrecht (88)
2	Universiteit van Amsterdam (81)	Universiteit van Amsterdam (90)	Universiteit van Amsterdam (103)
3	Rijksuniversiteit Groningen (105)	Rijksuniversiteit Groningen (111)	Rijksuniversiteit Groningen (115)

QS	2021	2022	2023
1	Technische Universiteit Delft (57)	Universiteit van Amsterdam (55)	Technische Universiteit Delft (49)
2	Universiteit van Amsterdam (61)	Technische Universiteit Delft (57)	Universiteit van Amsterdam (55)
3	Wageningen University & Research (115)	Universiteit Utrecht (110)	Universiteit Utrecht (105)

THES	2021	2022	2023
1	Wageningen University & Research (59)	Wageningen University & Research (53)	Technische Universiteit Delft (48)
2	Universiteit van Amsterdam (62)	Universiteit van Amsterdam (65)	Universiteit van Amsterdam (61)
3	Technische Universiteit Delft/ Universiteit Leiden (67)	Universiteit Utrecht (69)	Wageningen University & Research (64)

Internationale rankings kennen beperkte mutaties voor de top 3 beste Nederlandse universiteiten

De rankings van THES en QS zijn gebaseerd op indicatoren voor onderwijs, onderzoek en kennisvalorisatie. ARWU en CWTS Leiden Ranking zijn gebaseerd op onderzoeksresultaten.

- De **top 3** voor **ARWU** is in 2023 **onveranderd** ten opzichte van 2022. Universiteit Utrecht, Rijksuniversiteit Groningen en Erasmus Universiteit zijn de hoogste in rang.
- Universiteit Utrecht eindigt ook als **beste Nederlandse Universiteit** in de CWTS ranking. Ook hier zijn er geen wijzigingen in de top 3 ten opzichte van 2022
- **Technische Universiteit Delft** behaalt in 2023 de eerste positie in de **THES** vanuit een positie buiten de top 3 in 2022. Ook in de QS-ranking schuift Technische Universiteit Delft op naar de eerste plek.

Overall, zien we een **lichte daling** in de posities die de Nederlandse universiteiten innemen in de rankings gebaseerd op onderzoeksresultaten, terwijl een stijging zichtbaar is in de rankings die gebaseerd zijn op onderwijs, onderzoek en kennisvalorisatie.

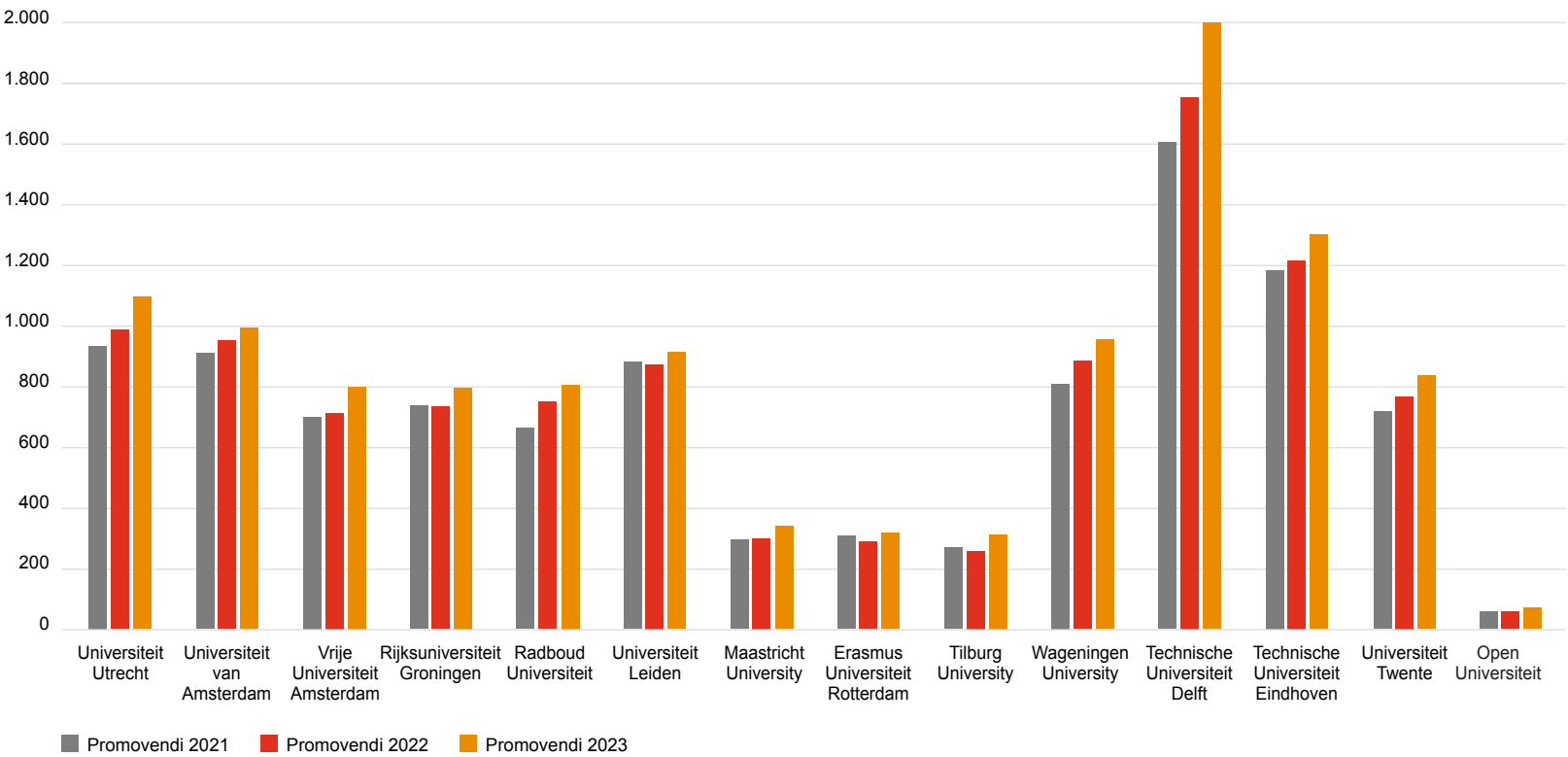
Bijlagen

[Bijlage 1](#) bevat de methodologie van de rankings.

[Bijlage 2](#) en [bijlage 3](#) bevatten de rankings per instelling per geciteerde internationale ranking.

4.2 Aantal promovendi met 10% toegenomen

Ontwikkeling promovendi 2019-2021



Om de ontwikkeling van de promovendi in kaart te brengen is gebruik gemaakt van het databestand Wetenschappelijk Onderwijs Personeel Informatie (WOPI-databestand). Op basis van deze data kan worden afgeleid bij alle universiteiten het aantal promovendi is gestegen. Met een procentuele toename van 10% in 2023 is het aantal promovendi harder gestegen dan voorgaand jaar (2022: 5%).

De grootste absolute stijging is zichtbaar bij de Technische Universiteit Delft, van 1.766 (2022) promovendi naar 2.013. Met een stijging van bijna 21% is de grootste procentuele stijging zichtbaar bij de Tilburg University, van 259 (2022) promovendi naar 313.

4.3 Universiteit Utrecht heeft de meeste wetenschappelijke publicaties

Universiteit	2023	%	Totaal FTE	FTE wetenschappelijk	Aantal per FTE	Aantal per WP FTE
Universiteit Utrecht	3.800	12%	6.191	3.568	0,61	1,06
Technische Universiteit Delft	3.680	11%	7.207	4.461	0,51	0,82
Universiteit van Amsterdam	3.460	11%	5.817	3.565	0,59	0,97
Wageningen Universiteit	3.397	10%	3.584	2.370	0,95	1,43
Vrije Universiteit Amsterdam	2.767	9%	4.377	2.606	0,63	1,06
Rijksuniversiteit Groningen	2.735	8%	4.934	2.753	0,55	0,99
Universiteit Leiden	2.559	8%	5.187	2.931	0,49	0,87
Technische Universiteit Eindhoven	2.027	6%	4.036	2.609	0,5	0,78
Radboud Universiteit Nijmegen	1.985	6%	4.306	2.363	0,46	0,84
Universiteit Twente	1.941	6%	3.728	2.195	0,52	0,88
Universiteit Maastricht	1.628	5%	2.841	1.402	0,57	1,16
Erasmus Universiteit Rotterdam	1.218	4%	2.816	1.441	0,43	0,84
Tilburg University	941	3%	2.260	1.297	0,42	0,73
Open Universiteit	283	1%	704	384	0,4	0,74
Totaal/gemiddeld	32.421	100%	57.989	33.947	0,55	0,94

Op basis van de data zoals gepubliceerd door het Rathenau Instituut¹ kan worden afgeleid dat er in 2023 32.421 wetenschappelijke publicaties zijn. Op basis van deze data hebben de Universiteit Utrecht (3.800), TU Delft (3.680), Universiteit van Amsterdam (3.460), en Wageningen University (3.397) de meeste publicaties.

Naast het aantal publicaties per fte is specifiek gekeken naar het aantal publicaties door het wetenschappelijk personeel (WP). Hieruit blijkt dat Wageningen University met bijna 1,5 publicatie per WP fte de hoogste output heeft per wetenschappelijk fte. Tilburg University heeft het laagste aantal publicaties per WP fte.

1) Het gaat om absolute aantallen wetenschappelijke publicaties ('articles' en 'review') zoals opgenomen in de Web of Science database van Clarivate Analytics. Universiteiten exclusief de umc's. De aantallen kunnen afwijken van de aantallen publicaties door universiteiten in andere databases, door verschillen in definities.

5

Verantwoording over risico's, waaronder cybersecurity



5.1a Overzicht risico's per universiteit



Op basis van de beschreven risico's in de risicoparagrafen per instelling hebben we risico's gealloceerd naar een risicocategorie. Cybersecurity is drie jaren op rij meest genoemde risico. In 2023 wordt dit risico door 13 van de 14 universiteiten genoemd. Kennisveiligheid is ook een steeds vaker genoemd risico (13 van de 14 in 2023, 12 van de 14 in 2022 en 5 van de 14 in 2021).

Risico's rondom Privacy en AVG stijgt sinds 2021 jaarlijks en is in 2023 nu ook door 13 van de 14 genoemd.

Andere opvallende ontwikkelingen zijn:

- Toereikendheid bekostiging stabiel in de top 5
- Vastgoed blijft vaak genoemd: 12 keer.
- Internationale studentenpopulatie wordt ook steeds vaker als risico genoemd.

5.1b Overzicht risico's per universiteit

In onderstaande tabel zijn alle risico's opgenomen die worden benoemd in de risicoparagraaf van het jaarverslag.

Risico	Universiteit Utrecht	Universiteit van Amsterdam	Vrije Universiteit Amsterdam	Rijksuniversiteit Groningen	Radboud Universiteit	Universiteit Leiden	Universiteit Maastricht	Erasmus Universiteit	Tilburg University	Wageningen University	Technische Universiteit Delft	Technische Universiteit Eindhoven	Universiteit Twente	Open Universiteit	Totaal
Cybersecurity en datalekken	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	13
Kennisveiligheid	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	13
Privacy en AVG	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	13
(Toereikendheid) bekostiging onderwijs	X	X	X	X	X	X		X	X		X	X	X	X	12
Complexiteit vastgoedportefuille en flexibiliteit	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		12
(Beperking) internationale studenten	X	X	X	X			X	X	X	X	X	X	X		11
Personeelstekort: vergrijzing, omvang/beschikbaarheid	X	X	X	X	X			X	X		X	X	X	X	11
Sociale veiligheid	X		X	X	X		X		X	X	X	X	X	X	11
Studentenaantallen / demografische ontwkkeling	X			X	X			X	X	X	X	X	X	X	10
Kwaliteit personeel	X	X		X	X			X	X		X	X	X	X	10
Reputatie- en imagoschade	X		X	X	X		X	X	X		X	X	X		10
Inflatie, rente, bouwkosten en energieprijzen	X		X	X	X	X		X	X		X	X	X		10
Werkdruk/welzijn/ziekteverzuim personeel	X	X	X		X			X	X		X	X	X		9
Onderzoeksfinanciering	X			X	X			X			X	X	X	X	8
Geopolitieke situatie	X	X	X		X				X	X		X	X		8
Kwaliteit van onderwijs en onderzoek	X	X	X		X			X	X			X	X		8
Compliance: vodoen aan wet- en regelgeving	X		X			X			X	X	X	X	X		8
Wetenschappelijke integriteit	X		X		X				X			X	X	X	7
Digitalisering / AI	X		X				X	X	X			X			6
Duurzaamheidsaspecten	X		X		X				X			X		X	6
Kwaliteit bedrijfsvoering	X		X					X	X	X			X		6
Fraudebeheersing		X	X		X			X		X			X		6
Treasury, financiële ratio's en liquiditeit			X			X			X			X	X		5
Samenwerkingsverbanden	X		X		X				X			X			5

5.1b Overzicht risico's per universiteit (vervolg)

In onderstaande tabel zijn alle risico's opgenomen die worden benoemd in de risicoparagraaf van het jaarverslag.

Risico	Universiteit Utrecht	Universiteit van Amsterdam	Vrije Universiteit Amsterdam	Rijksuniversiteit Groningen	Radboud Universiteit	Universiteit Leiden	Universiteit Maastricht	Erasmus Universiteit	Tilburg University	Wageningen University	Technische Universiteit Delft	Technische Universiteit Eindhoven	Universiteit Twente	Open Universiteit	Totaal
Studentenwelzijn			X		X				X		X			X	5
Toekomstbestendigheid			X				X	X			X		X		5
Diversiteit en inclusie			X					X	X				X	X	4
Concurrentie(positie)					X			X	X				X		4
Fiscale beheersing						X			X	X		X			4
Vermenging publieke en private geldstromen					X	X		X							3
Gebouwveiligheid				X								X			2
Cultuur (leiderschap/ondernemerschap)			X					X							2
IT-afhankelijkheid								X					X		2
Maatschappelijke uitdagingen								X					X		2
Projectbeheersing		X				X									2
Studiesucces/langstudeerders													X		1
Arbeidsomstandigheden, milieu, veiligheid en stralingsbescherming												X			1
Governance deelnemingen							X								1
Crisismanagement				X											1
Implementatiekracht instellingsplan														X	1
	22	12	25	15	22	8	10	23	26	12	17	25	27	14	

5.2 Cybersecurity & Informatiebeveiligingsrisico

Cybersecurity en informatiebeveiligingsrisico's zijn van cruciaal belang voor de onderwijssector, omdat deze sector internationaal gezien het meest kwetsbaar is. Opvallend is wel dat in 2023 binnen de onderwijssector 68 meldingen gedaan werden van cyberaanvallen, in 2022 waren dit nog 124 en in 2021 328 meldingen. In vergelijking, in 2023 werd er in totaal 1.309 meldingen gedaan van cyberaanvallen. De onderwijssector laat een duidelijke daling zien van het aantal meldingen, mogelijk mede dankzij de inspanningen die op het gebied van kennisveiligheid zijn gedaan.. Deze cyberaanvallen omvatten vaak phishingpogingen om inlog- en persoonsgegevens te verkrijgen, wat de integriteit en veiligheid van onderwijssystemen en gevoelige informatie ernstig bedreigt.

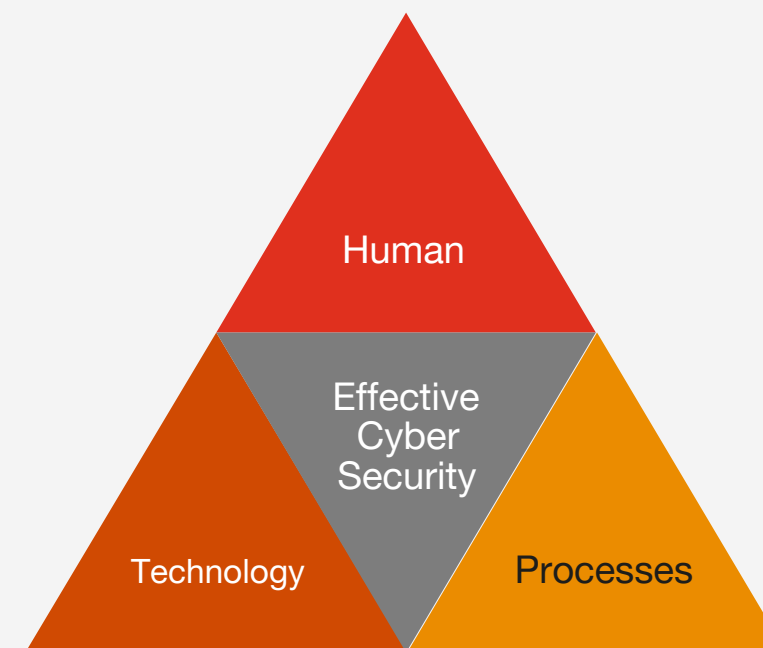
Dat universiteiten voor het thema cybersecurity aandacht hebben blijkt onder meer uit hun risicomanagement paragraaf. Van de 14 universiteiten zien wij in het jaarverslag 2023 voor 13 universiteiten het risico rondom cybersecurity of gerelateerde risico's op het gebied van IT-afhankelijkheid, informatiebeveiliging en kennisveiligheid terugkomen. De risicobereidheid is bij alle universiteiten beschreven als (zeer) laag en de onderwijsinstellingen onderschrijven een toenemende dreiging van cyberaanvallen, met extra aandacht voor de onderzoekswereld. De meest voorkomende activiteiten die de onderwijsinstellingen inzetten zijn onder meer:

- Beleid en procedure;
- Bewustwordingsactiviteiten, zoals phishing simulaties en trainingen;
- Monitoring van (cloud) partners en IT-infrastructuur;

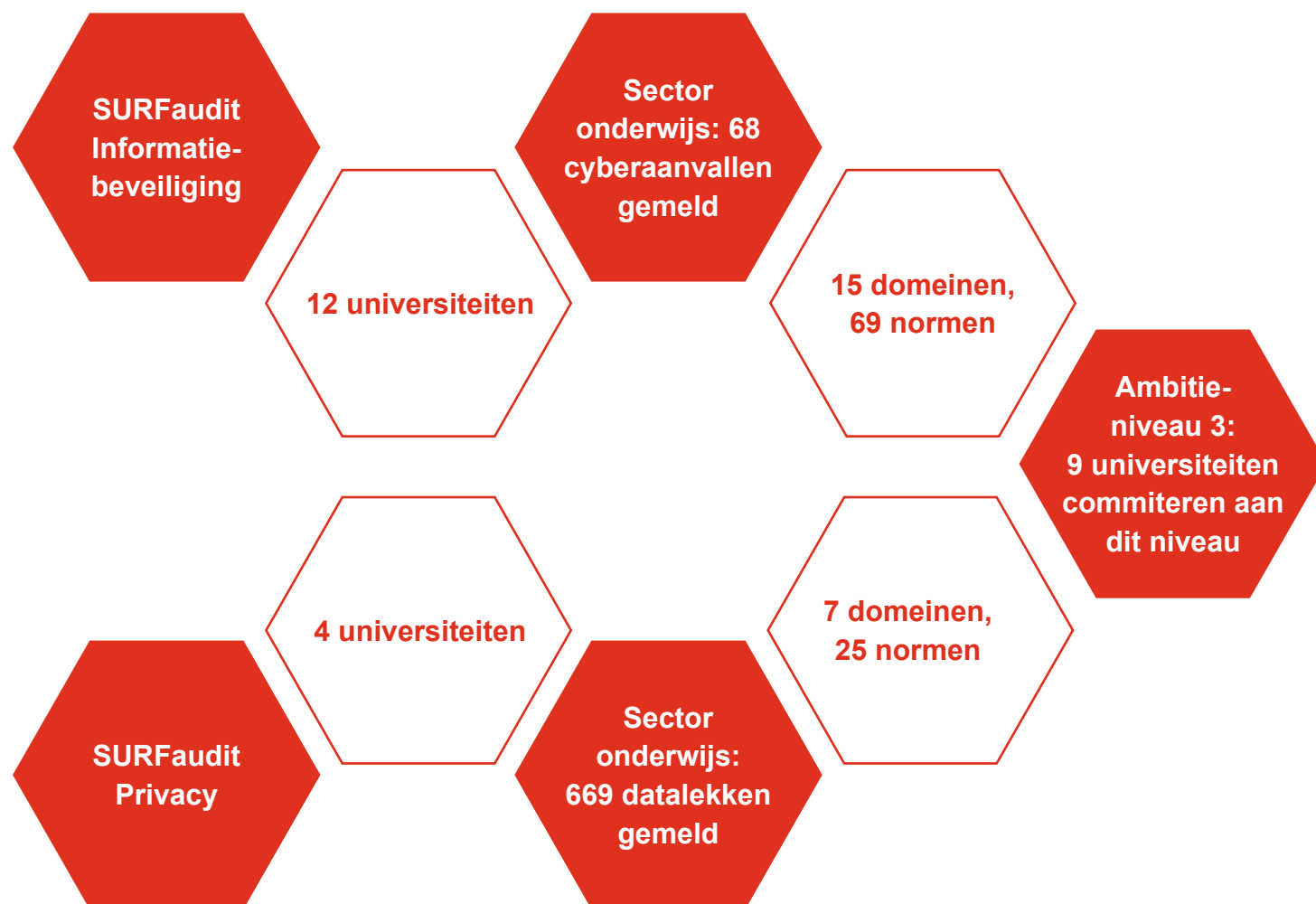
Van de 14 universiteiten heeft enkel de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) het aantal cybersecurity aanvallen benoemd in haar jaarverslag (1.095), Universiteit Leiden heeft enkel benoemd dat er geen grote cybersecurity incidenten zijn geweest gedurende 2023. In het jaarverslag beschrijven 3 instellingen het aantal privacy incidenten die hebben plaatsgevonden dan wel gemeld zijn aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

Op het gebied van beleidsontwikkelingen, onder meer toeziend op verhoging van de kennisveiligheid in de sector, wordt binnen de sector ook gekeken naar de opkomende richtlijn Netwerk en Informatiebeveiliging: de NIS2. De cybersecuritywet NIS2 is een Europese richtlijn die de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen versterkt. Deze wet treedt in werking naar verwachting in Q3 2025. Binnen de onderwijssector wordt nader onderzocht of en welke onderwijsinstellingen aan deze nieuwe richtlijn dienen te voldoen. Uit de jaarverslagen van de 14 universiteiten halen we op dat slechts 1 universiteit de opkomende cybersecuritywet benoemd als aandachtspunt vanuit compliance-oogpunt (Tilburg University). Voor twee universiteiten geldt dat zij kunstmatige intelligentie (Artificial Intelligence) hebben meegenomen in hun risicoparagraaf.

Bron: [*Rapportage Datalekken 2023 Autoriteit Persoonsgegevens*](#)



5.3 SURF Toetsingskader IB/Privacy



Voor het toetsen van de volwassenheid van informatiebeveiliging en de privacy van onderwijsinstellingen heeft brancheorganisatie SURF het SURFaudit Toetsingskader Informatiebeveiliging en het SURFaudit Toetsingskader Privacy opgesteld. Op 6 juni 2024 zijn voor beiden normenkaders nieuwe versies beschikbaar gesteld, waarbij de normen concreter zijn geformuleerd en meer toespitst op de onderwijssector.

Deze kaders beschrijven wat de vereisten zijn om aan een bepaald volwassenheidsniveau te voldoen en vormen de basis van de self-assessment en (externe) audits. De toetsingskaders bevatten maatregelen die relevant zijn voor de veiligheid en continuïteit van bedrijfsgegevens en de privacy van medewerkers en studenten binnen een instelling. Dit normenkader wordt ook ieder jaar aangepast aan nieuwe ontwikkelingen, zoals de komst van Artificial Intelligence (AI).

Er wordt binnen de onderwijssector naar een gemiddeld volwassenheidsniveau van 3 (op een schaal van 5) gestreefd. Van de 14 universiteiten zien wij voor 12 instellingen dat er gewerkt wordt met het SURFaudit Toetsingskader informatiebeveiliging, voor 4 instellingen is ook benoemd dat zij gebruik maken van het SURFaudit Toetsingskader Privacy. Verder beschrijven 3 instellingen hun huidige score op het normenkader in het jaarverslag 2023, 9 instellingen laten weten bezig te zijn om het ambitieniveau 3 te behalen. Voor 2 instellingen wordt er geen referentie gemaakt in het jaarverslag naar de SURFaudit Toetsingskaders.

Bron: Cyberdreigingsbeeld onderwijs en onderzoek 2014-2024 SURF

Bron: Rapportage Datalekken 2023 Autoriteit Persoonsgegevens

5.4 Open access en peer reviewed onderzoek

Onderwijsinstelling	Open access publicaties (aantallen)	Open access publicaties (%)	Peer reviewed publicaties (aantallen)
Universiteit Utrecht	-	90%*	-
Universiteit van Amsterdam	-	81%	-
Vrije Universiteit Amsterdam	-	76% (Gold), 89% (incl.Green)	123.800.000
Rijksuniversiteit Groningen	-	-	-
Radboud Universiteit	-	87%	-
Universiteit Leiden	1.408	86,8%	-
Universiteit Maastricht	-	84%**	-
Erasmus Universiteit	9.057	-	6.742
Tilburg University	-	-	-
Wageningen University	-	94%	-
Technische Universiteit Delft	4.357	98%	4.439
Technische Universiteit Eindhoven	1.571*	-	1.746
Universiteit Twente	-	95%	-

* peer reviewed waarvan open access
** cijfers Open Access over 2022 werden in 2023 definitief

Open access is essentieel voor onderzoek in de onderwijssector, omdat het de toegankelijkheid en verspreiding van wetenschappelijke kennis bevordert. Dit draagt bij aan een snellere innovatiecyclus en versterkt de internationale samenwerking tussen onderzoekers. Daarnaast vergroot open access de zichtbaarheid en impact van onderzoek, wat kan leiden tot meer financieringsmogelijkheden en samenwerking met de industrie. Verder draagt het bij aan de maatschappelijke relevantie van onderzoek door kennis vrij beschikbaar te stellen voor een breder publiek. In 2023 is het convenant van Open Science NL getekend door vijftien kennisinstellingen en het ministerie van OCW met als doel om het proces rondom open science in Nederland te versnellen. Open access publiceren is overigens ook een belangrijke factor in de beoordeling of sprake is van een economische activiteit of private activiteit.

Het doel van peer-reviewed onderzoek is om de kwaliteit en betrouwbaarheid van wetenschappelijke publicaties te waarborgen door middel van objectieve evaluaties door vakgenoten, wat de integriteit van de onderzoeksresultaten versterkt en bijdraagt aan de reputatie van de onderwijsinstellingen.

Van de 14 universiteiten rapporteren er 12 over open access van haar onderzoeken. Hiervan rapporteren er 2 instellingen in aantallen, de overige 10 instellingen rapporteren in percentages waarbij 1 zelfs onderscheid maakt tussen soorten open access (green en gold). Green open access houdt in dat auteurs hun werk archiveren in een institutionele of subject repository na publicatie. Gold open access betreft publicaties die vrij beschikbaar zijn voor lezers, vaak tegen betaling van een publicatiekosten door de auteur of instelling. Diamond open access biedt gratis toegang zonder kosten voor auteurs of lezers, gefinancierd door subsidies of andere middelen, terwijl hybride open access een model is waarbij specifieke artikelen binnen een abonnementsblad open access kunnen worden gemaakt tegen betaling.

6

Investerings met publieke middelen in private activiteiten



6.1 2023 is het eerste jaar dat verantwoording over beleidsregel publiek-privaat plaatsvindt

Introductie Beleidsregel publiek-privaat

De Beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten is in werking getreden per 15 april 2021. Doel is om oneerlijke concurrentie tegen te gaan en verantwoording te verbeteren. De Beleidsregel raakt aan Europees staatssteunrecht en moet meer helderheid geven over de private activiteiten van hoger onderwijsinstellingen.

Onderdeel van de Beleidsregel is de verantwoordingsplicht: het bevoegd gezag geeft in het bestuursverslag een overzicht van de soort private activiteiten waarin met publieke middelen is geïnvesteerd. Hierbij moet per soort activiteit ten minste worden vermeld:

- de omvang van de baten;
- de omvang van de geïnvesteerde publieke middelen en de mutatie daarvan in het verslagjaar;
- een beschrijving van het (risico-)beleid en beheer;
- een beschrijving van de juridische en organisatorische inbedding van de soort private activiteit, inclusief een beschrijving van de verantwoordelijkheidstoebedeling;
- een beschrijving van de meerwaarde van de soort private activiteit voor de bekostigde wettelijke taak.

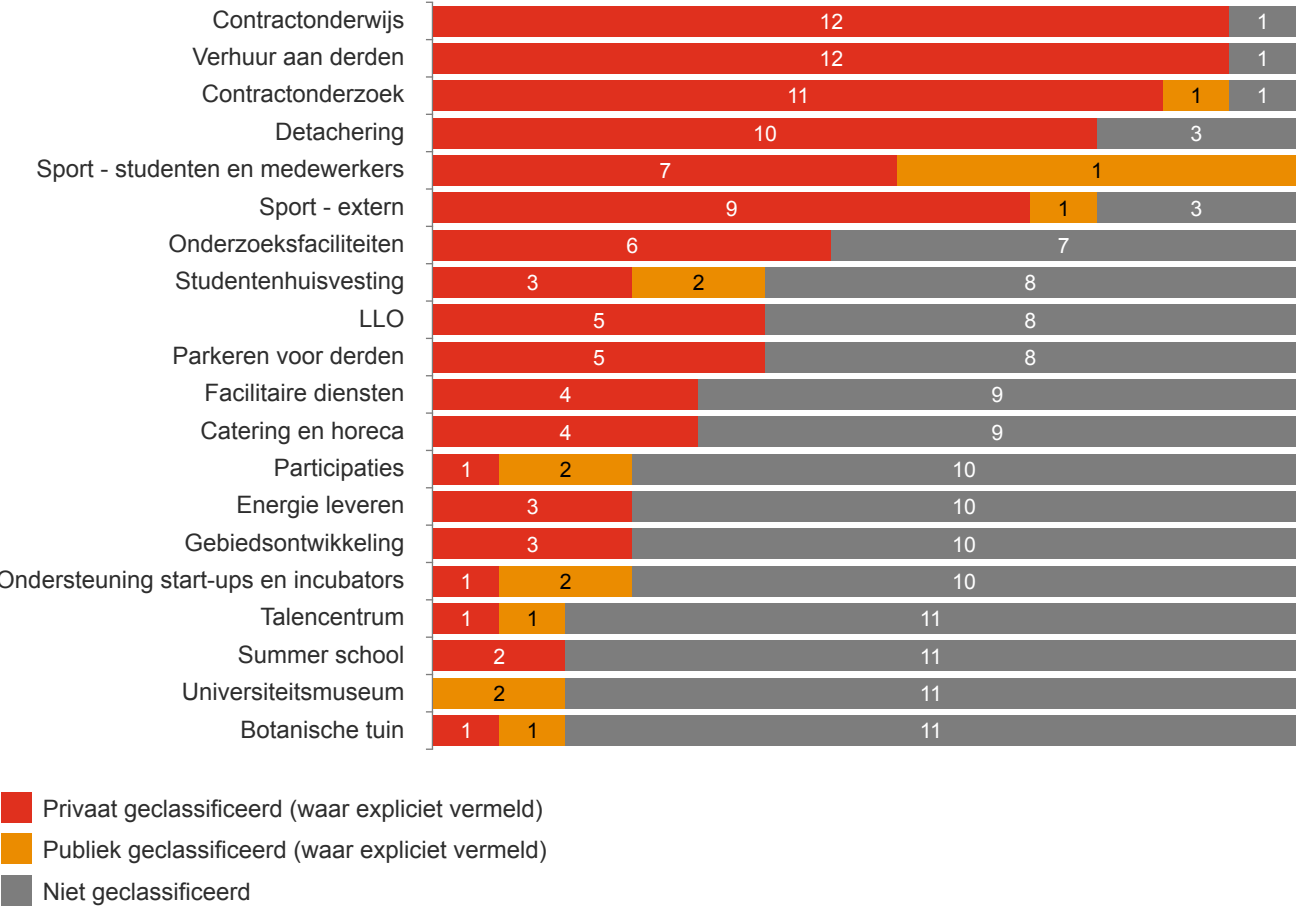
Er is veel discussie over de Beleidsregel, wat ertoe heeft geleid dat de wijziging van verslaggevingseisen is verschoven naar 2023. Vanwege onduidelijkheden heeft veel overleg plaatsgevonden tussen accountants, instellingen, OCW en de Inspectie. Een aantal activiteiten is voor 2023 uitgezonderd van rechtmatigheidscontrole, maar hierover moet wel verantwoording worden afgelegd: onder andere LLO, valorisatie, vooropleidingen, musea en botanische tuinen. Contractonderzoek is volledig als valorisatie aangemerkt voor 2023.

Verantwoording in bestuursverslag 2023

Veel instellingen geven aan naar aanleiding van de Beleidsregel een uitgebreide inventarisatie van private activiteiten te hebben opgestart. Dit is opvallend, omdat ook in het kader van staatssteunrecht een gescheiden boekhouding al noodzakelijk was.

In de bestuursverslagen wordt een breed scala aan activiteiten beschreven: van verkoop levensmiddelen van de boerderij voor de opleiding diergeneeskunde in Utrecht tot het stimuleren van ondernemerschap in YES!Delft, van tandartsaanbod in het centrum voor Tandheelkunde en Mondzorgkunde in Groningen tot het leveren van energie op de campus (VU, UU en RUG). Er zijn veel verschillen in de verantwoording, hier gaan we de volgende pagina's op in.

6.2 Er zijn grote verschillen in de categorieën activiteiten die door besturen als ‘privaat’ worden bestempeld



Hiernaast zijn de categorieën activiteiten weergegeven die worden benoemd in het kader van de verantwoording publiek-privaat. Hierbij zijn er veel verschillen. Wat vooral opvalt is dat veel categorieën slechts door enkele instellingen expliciet worden vermeld. Oorzaken hiervoor kunnen zijn:

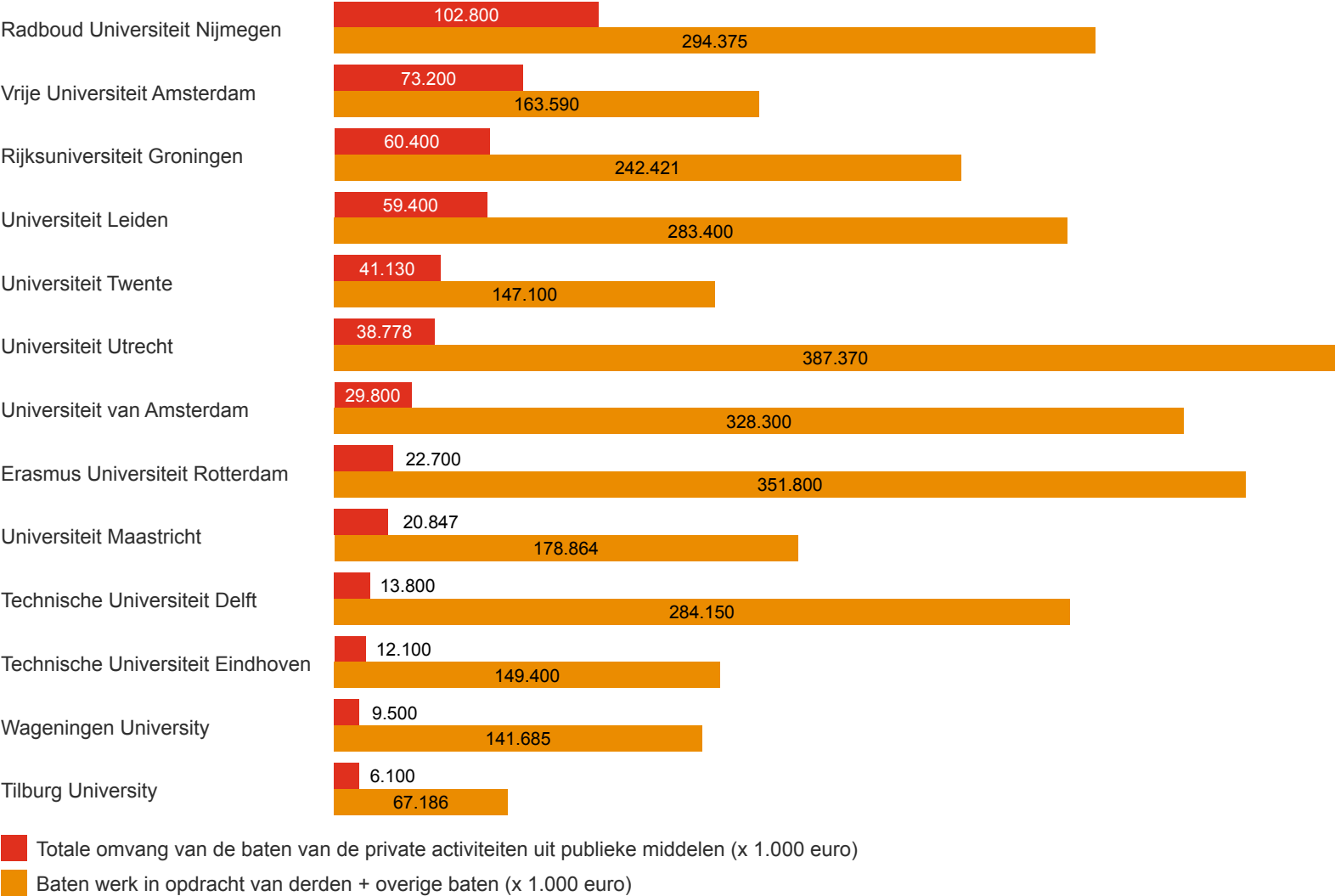
- De categorie activiteiten wordt gezien als privaat, maar er zijn geen publieke middelen bij betrokken.
- De categorie activiteiten wordt gezien als publiek.
- De categorie activiteiten wordt onder een andere categorie meegenomen.

Het onderscheid tussen publieke activiteiten en private activiteiten met meerwaarde voor de wettelijke taak wordt verschillend ingevuld per instelling. Ook is er onduidelijkheid over wanneer publieke middelen betrokken zijn.

Er is veel aandacht voor contractonderwijs en –onderzoek, verhuur, detachering en sport. Er is opvallend weinig aandacht voor bijvoorbeeld de categorieën intellectueel eigendom, vooropleidingen en huisvesting van medewerkers.

Holding BV's en participaties worden niet altijd meegenomen in de verslaglegging. Beargumenteerd wordt dat deze enkel uit private middelen worden bekostigd of enkel publieke activiteiten ondernemen (valorisatie). De beleidsregel ziet op alle activiteiten 'mede onder verantwoordelijkheid van' het bevoegd gezag, de activiteiten van verbonden partijen zijn daarom nadrukkelijk ook van belang. De UMC's worden door instellingen overigens vaak buiten scope gehouden, ook hierover is discussie mogelijk. Hierbij is onder meer relevant of en wanneer UMC's classificeren als onderzoeksorganisatie in het Europese staatssteunrecht – hierover bestaat al jaren discussie.

6.3 Ca. 500 mln aan baten uit private activiteiten, instellingen vermelden niet alle noodzakelijke financiële gegevens



Instellingen zijn op grond van de Beleidsregel verplicht om per categorie activiteiten onder meer de omvang van de baten, omvang van de geïnvesteerde publieke middelen en de mutatie daarvan in het verslagjaar te verantwoorden. Dit gebeurt echter niet door alle instellingen en niet bij elke categorie activiteiten. Hierdoor zijn de totale gerapporteerde financiële gegevens lastig onderling te vergelijken.

De totale gerapporteerde omvang van de baten uit private activiteiten verschilt namelijk sterk per universiteit, zoals hiernaast weergegeven. Radboud Universiteit legt verantwoording af over meer dan 102 miljoen baten, terwijl Universiteit Tilburg ‘slechts’ 6,1 miljoen noemt. Ter indicatie is hiernaast ook de verhouding tot het totaal van de baten werk in opdracht van derden en de overige baten weergegeven (bron: DUO). De totale omvang van baten van private activiteiten uit publieke middelen blijkt relatief klein. Een verklaring is dat private activiteiten buiten de verantwoording zijn gehouden indien deze volledig met private opbrengsten werden gedekt (en de publieke investering veelal voor invoering van de Beleidsregel had plaatsgevonden). Een andere verklaring is dat veel activiteiten als publiek nog worden aangemerkt. Ook zien we dat sommige universiteiten een materialiteitsgrens aanhouden bij de rapportage. Let op: op grond van de Beleidsregel moeten instellingen op verzoek van de minister of OCW inzage kunnen geven in alle specifieke activiteiten, m.n. wat betreft interne kostentoerekeningen.

De totale omvang van de baten van de private activiteiten uit publieke middelen van alle universiteiten, voor zover hierover is gerapporteerd, is circa € 500 miljoen.

6.4 Uiteenlopende classificatie activiteiten leidt tot fiscale en juridische aandachtspunten

Categorie (uitgelicht)	Observaties	Quotes
Sport (studenten en medewerkers)	Alle universiteiten rapporteren over deze categorie, slechts zeven bestempelen deze categorie als privaat. In de Q&A van OCW d.d. 1 mei 2024 is aangegeven dat sportvoorzieningen in beginsel kwalificeren als private activiteiten, tenzij noodzakelijk voor het opleidingsprogramma. Over dit laatste punt verschillen de universiteiten van mening.	“Sporten draagt bij aan een gezond en sociaal studie- en werkklimaat.” – UU “In tijden van toenemende (psychosociale) ervaren stress door studenten en werkdruk van medewerkers wordt deze voorziening nog meer dan voorheen van belang geacht, vanuit de verantwoordelijkheid als onderwijsinstelling en werkgever voor zorg voor haar studenten en medewerker” – Tilburg University
Studentenhuisvesting	Zeven universiteiten rapporten over activiteiten rondom studentenhuisvesting, waarbij de Universiteit Maastricht en de Universiteit Leiden dit als publieke activiteit zien. OCW ziet dit expliciet als private activiteit, maar in kader van internationalisering of university college kan anders worden betoogd.	“Uitwisselingsprogramma's zijn een integraal onderdeel van het curriculum van veel ba/ma studenten aan de UM. Bij een aantal opleidingen vormt dit zelfs een verplicht onderdeel. Zonder huisvestingsaanbod door de universiteit (direct of indirect) kunnen deze programma's niet uitgevoerd worden.” – UM
Ondersteuning start-ups en incubators	Slechts drie universiteiten rapporteren expliciet over ondersteuning aan start-ups en incubators (EUR, WUR en TUD), waarbij enkel de WUR dit als private activiteit ziet. De stimulerende rol van universiteiten in het lokale kennisecosysteem wordt kennelijk door de andere universiteiten als publiek gezien, onder andere activiteiten geschaard of niet publiek bekostigd.	Wageningen University & Research wil de resultaten van onderzoek omzetten in praktische oplossingen die een positieve impact hebben op en bijdragen aan maatschappelijke behoeften. – WUR YES!Delft stimuleert ondernemerschap onder studenten, professionals en wetenschappers door de ondersteuning te bieden die nodig is om een 'leading firm' op te zetten. Dit past bij de kerntaken van de universiteit. - TUD

Fiscale en juridische aandachtspunten

De informatie uit de verantwoording van de Beleidsregel publiek-privaat geeft ook interessante inzichten vanuit fiscaal en juridisch perspectief. Hierbij valt ons een aantal zaken op:

- Juiste classificatie van activiteiten is niet enkel van belang vanuit het perspectief van de Beleidsregel, maar bijvoorbeeld ook bezien vanuit het staatssteunrecht en de btw-positie. Aandachtspunt is dat het onderscheid van publiek en privaat per rechtsgebied/belastingsoort verschilt. Vanuit het Europese staatssteunrecht gelden bijvoorbeeld strikte voorwaarden voor economische activiteiten die met staatsmiddelen worden bekostigd. Per activiteit moeten staatssteunrechtelijke randvoorwaarden in beeld worden gebracht en nageleefd.
- Uit de gegeven toelichtingen blijkt dat universiteiten op het gebied van de private activiteiten regelmatig samenwerken met andere partijen. Samenwerkingen met andere partijen (in de vorm van bijvoorbeeld contracten of juridische entiteiten) leiden tot juridische en fiscale gevolgen die zelfstandig beoordeeld moeten worden. Ook is het raadzaam om deze gevolgen te blijven monitoren. De beleidsregel kan ondersteunend zijn bij het in kaart brengen van de diverse samenwerkingen.
- De totale omvang van de private activiteiten kan relevant zijn voor de fiscaliteit, bijvoorbeeld voor de toepassing van de onderwijs- en onderzoeksvrijstelling in de vennootschapsbelasting. Hiervoor geldt namelijk dat de activiteiten van een instelling voor ten minste 90% moeten bestaan uit onderwijs- en onderzoeksactiviteiten én dat deze activiteiten voor ten minste 70% moeten zijn bekostigd met publieke middelen. De vermelde private activiteiten die zijn gefinancierd uit publieke middelen voldoen niet in alle gevallen aan de activiteiten-eis.
- De informatie uit de verantwoording van de Beleidsregel publiek-privaat biedt voor diverse stakeholders een bron van informatie. Sommige van deze stakeholders zijn ook toezichthouders zoals de ACM of de Belastingdienst. Wij adviseren instellingen ook de perspectieven van dergelijke toezichthouders mee te wegen in de keuzes bij het opstellen van de rapportage.

6.5 Conclusie: uiteenlopende verantwoording over de Beleidsregel, helderheid is noodzakelijk

Samenvatting bevindingen Beleidsregel

Op basis van de Beleidsregel moet ieder bevoegd gezag in het bestuursverslag een overzicht geven van de categorieën private activiteiten waarin met publieke middelen is geïnvesteerd. Concreet resultaat van de Beleidsregel is dat instellingen de private activiteiten in beeld hebben gebracht. Het is opvallend dat dit overzicht kennelijk nog niet bestond. De categorieën private activiteiten waarover verantwoording wordt afgelegd en de omvang van baten uit private activiteiten verschillen echter sterk per instelling. De helderheid die wordt beoogd met de Beleidsregel is nog niet bereikt. Over veel categorieën activiteiten wordt door slechts enkele universiteiten gerapporteerd, terwijl deze bij veel instellingen spelen (bijv. parkeren voor derden, catering, musea, vooropleidingen).

- De Inspectie van het Onderwijs roept op om het volgende te verduidelijken in de bestuursverslagen:
- welke activiteiten kwalificeren als privaat;
 - wanneer publieke middelen betrokken zijn;
 - wanneer private activiteiten meerwaarde hebben voor de bekostigde wettelijke taak van universiteiten.

Per categorie activiteiten moet verantwoording worden afgelegd over de omvang van de baten en de omvang van de geïnvesteerde publieke middelen en de mutatie daarvan in het verslagjaar. De sterke verschillen tussen instellingen indiceert de verschillende inhoudelijke interpretaties. In de verantwoordingen kan tussen de regels door gelezen worden dat grote zorgen bestaan over de voortzetting van studentenvoorzieningen, zoals sport, huisvesting en ook culturele activiteiten en horeca. Ook LLO, valorisatie en activiteiten binnen holding entiteiten worden vaak aangemerkt als zorgpunt of onduidelijkheid. Voor deze laatste 3 onderwerpen is dit onderkend door OCW, wordt gewacht op nader onderzoek en beleid (en daarmee uitgezonderd van controle door accountants) of geldt een overgangsperiode. Voor studentenvoorzieningen is dit nadere onderzoek en beleid niet aangekondigd en lijkt sprake te zijn van onrechtmatige bestedingen. Hetzelfde geldt voor huisvesting van studenten (internationale studenten, university college). Deze uitkomst wringt met het belang dat ook politiek wordt gegeven aan studentenwelzijn en het oplossen van huisvestingsvraagstukken.

Aanbevelingen

De discussie over de Beleidsregel kan niet los worden gezien van de maatschappelijke discussie over de publieke taak van het hoger onderwijs. ‘Academisch ondernemerschap’ leidt tot een breed scala aan private activiteiten. De Beleidsregel biedt instellingen de kans om deze in kaart te brengen en juridische/fiscale compliance te borgen. Mogelijk bieden private middelen en activiteiten bovendien een kans in tijden van bezuinigingen op publieke middelen.

We bevelen universiteiten aan om werk te maken van transparantie over private activiteiten – ook gezien de bijbehorende juridische en fiscale risico’s. Ook moet in het overzicht van private activiteiten veel strikter worden aangesloten bij de Beleidsregel.

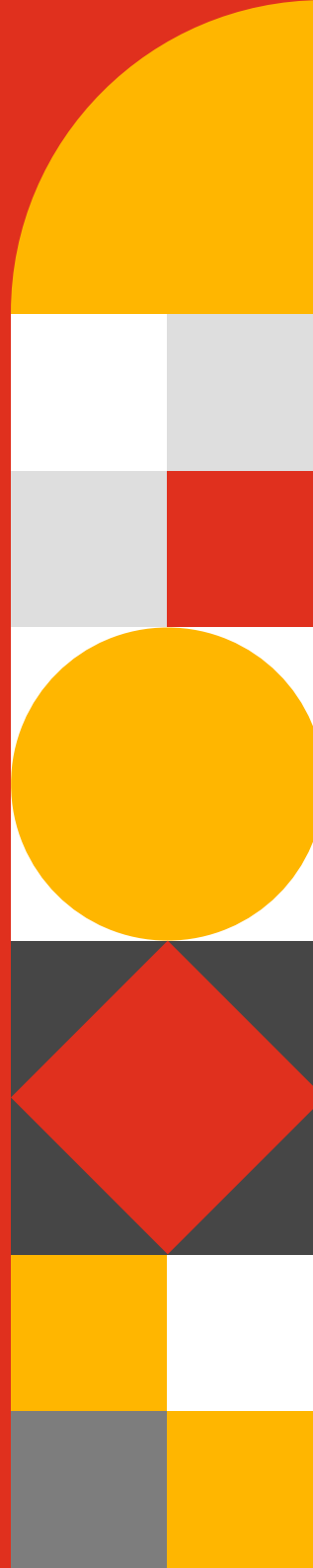
De bandbreedte van verschillende typen activiteiten onder de Beleidsregel blijkt in de praktijk zeer diffuus:

Publieke activiteit	Private activiteit met meerwaarde publieke taak	Private activiteit zonder meerwaarde publieke taak
---------------------	---	--

Aanbeveling voor OCW, instellingen en hun accountants is om meer helderheid te bieden door aan te sluiten bij uniforme begrippen, zoals het staatssteunrechtelijke begrip ‘economische activiteit’. Op veel punten biedt het staatssteunrecht bovendien meer ruimte, zoals de toerekening van private inkomsten aan private reserves. Toetsing is eenvoudiger omdat minder wordt gekeken naar de herkomst van gelden en meer naar de activiteiten waarvoor deze worden ingezet. Er zijn verschillende ‘staatssteunproof’ oplossingen beschikbaar, bijvoorbeeld voor activiteiten met een kleine omvang (de-minimis).

7

Bronvermelding en bijlagen



Paragraaf	Bronvermelding
1.1	1) PwC Strategy&, 2021, Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo&o; 2) Brils, T., R. Hamming, M. Heres-Hoogerkamp, A.P. Klapper, A.S. van Leeuwen, T. Noordzij, L.Y. Pan, C.A.A.D.T. Ramada en A. Rutten, 2024, Referentieraming OCW
1.2	UNL, 2024, Veel minder internationale studenten naar universiteiten
1.3	Aantal internationale studenten (https://www.universiteitenvannederland.nl).
1.4	1) Verdiepende analyse bij Kamerbrief bekostiging en bekostigingsvarianten hoger onderwijs 2) Rijksoverheid 3) Kosten per FTE wetenschappelijk personeel 2018 en relatieve salariskosten wetenschappelijk personeel/ ondersteunend personeel: Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo&o, PwC S& (link), inflatiecorrectie: CBS consumentenprijsindex; verhouding wetenschappelijk personeel/ ondersteunend personeel: UNL WOPI 4) UNL (link)
1.5	1) Bron aantal studenten DUO; Op basis van het aantal hoofdinschrijvingen; Bron instellingscollegegeldtarieven: websites universiteiten 2) Bron totale baten 2026: continuïteitsparagraaf jaarverslagen via DUO 3) Bron: websites universiteiten 4) De studie Theologie & Religiewetenschappen heeft een afwijkend laag instellingstarief van 6.600 euro. In 2023 werd deze studie door <10 studenten gevolgd 5) Betreft academisch jaar 2024-2024 6) De studie Educatieve Master Primair Onderwijs heeft een afwijkend laag instellingstarief van 8.620 euro. In 2023 werd deze studie door 31 studenten gevolgd
1.6	1) Bron continuïteitsparagraaf jaarverslagen via DUO 2) Bron aantal studenten DUO; Op basis van het aantal hoofdinschrijvingen; Bron instellingscollegegeldtarieven: websites universiteiten 3) PwC Strategy&, 2021, Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo&o; 4) Koopmans, C., S. Pel, H. Prins en T. Vervliet, 2024, Minder internationale studenten economie en bedrijfskunde: effecten, kosten en baten, SEO
1.7	1) Bron continuïteitsparagraaf jaarverslagen via DUO 2) Bron aantal studenten DUO; Op basis van het aantal hoofdinschrijvingen; Bron instellingscollegegeldtarieven: websites universiteiten 3) PwC Strategy&, 2021, Toereikendheid, doelmatigheid en kostentoerekening in het mbo, hbo en wo&o; 4) Koopmans, C., S. Pel, H. Prins en T. Vervliet, 2024, Minder internationale studenten economie en bedrijfskunde: effecten, kosten en baten, SEO

Paragraaf	Bronvermelding
2.1	WOPI (Universiteiten van Nederland), peildatum 31 december. Personeelsgegevens per peildatum 31 december exclusief de sector Gezondheid. Jaarlijkse update; laatst bijgewerkt juli 2024.
2.2	De gegevens in de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2023-2028) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO
2.3	Gegevens in de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2023-2028) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.
2.4	Gegevens uit de lasten uit hoofde van personeelsbeloningen (35.-lasten-uit-hoofde-vanpersoneelsbeloningen- 2019-2023) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.
2.5	Gegevens uit de voorzieningen (09.-voorzieningen-2019-2023) en de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2019-2023) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.
3.1	Gegevens in de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2019-2023) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2023-2028) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten
3.2	Financiële kengetallen (16.-financiële-kengetallen-per-bestuur-2019-2023) en balans (01.-balans-2019-2023) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.
3.3	Financiële kengetallen (16.-financiële-kengetallen-per-bestuur-2019-2023) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.
3.4	Gegevens in de staat van baten en lasten (02.-staat-van-baten-en-lasten-2019-2023) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2023-2028) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten
3.5	Gegevens uit 05.-materiele-vaste-activa-2019-2023.xlsx en 02.-staat-van-baten-en-lasten-2019-2023.xlsx zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.
3.6	Gegevens in de balans (01.-balans-2019-2023) en de continuïteitsparagraaf (17.-continuïteitsparagraaf-2022-2028) zoals opgenomen in de financiële XBRL-overzichten van DUO.
3.7	Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2023
4.1	THES, QS, ARWU en CTWS rankings.
4.2	Aantal promovendi per universiteit, gepubliceerd door het Rathenau Instituut
4.3	https://www.rathenau.nl/nl/wetenschap-cijfers/output/publicaties/publicatie-output-universiteit-wos
5.1	Jaarverslagen van de onderwijsinstellingen over boekjaar 2023.
5.2	Rapportage Datalekken 2023 Autoriteit Persoonsgegevens
5.3	1) Cyberdreigingsbeeld onderwijs en onderzoek 2014-2024 SURF 2) Rapportage Datalekken 2023 Autoriteit Persoonsgegevens

Bijlage 1 Methodologie internationale rankings

Times Higher Education Supplement (THES)

- Teaching: Teaching reputation, Staff-to-student ratio, Doctorate-to-bachelor's ratio, Doctorates-awarded-to-academic-staff ratio, Institutional income (29,5%)
- Research: productivity, income and reputation (29%)
- Research quality: Citation impact, Research strength, Research excellence, Research influence: (30%)
- International outlook: % of international staff, students and collaboration (7,5%)
- Industry: Industry income and patents (4%)

Quacquarelli Symonds (QS)

- Academic reputation
- Employer reputation
- Faculty/student ratio
- Citations per faculty
- International faculty ratio
- International student ratio
- International research network
- Employment outcomes
- Sustainability

Academic Ranking of World Universities (ARWU)

- Nobelprijswinnaars en Field medal-winnaars onder alumni (10%)
- Nobelprijswinnaars en Field medal-winnaars onder staf (20%)
- Meest geciteerde onderzoekers (20%)
- Onderzoek gepubliceerd in Nature en Science (20%)
- Papers indexed in Science Citation Index-expanded and Social Science Citation Index PUB (20%)
- Per capita academic performance of an institution (10%)

Bijzonderheden: vanaf nummer 101 wordt de totale score niet meer weergegeven.

De plaats op de ranglijst wordt in clusters van 50 tot 100 universiteiten weergegeven.

CWTS Leiden Ranking

Aantal publicaties en waardering van publicaties in de Web of Science-database

Multirank

- Teaching and learning: bachelor rendement en tijdig afstuderen in de MSc-fase;
- Research: citation rate en genormaliseerde aantallen research publicaties;
- Knowledge transfer: co-publicaties met andere industriepartners en genormaliseerde aantallen patenten die zijn toegekend;
- International orientation: studenten mobiliteit en internationale 'joint' publicaties;
- Regional engagement: Bachelor studenten die in de regio werkzaam zijn na de studie en regionale joint publicaties.

Bijlage 2 Internationale rankings: THES en QS; Nederlandse universiteiten scoren op de QS ranking overwegend beter dan afgelopen jaar. Bij THES zijn de scores wisselend ten opzichte van eerdere jaren

	THES						QS					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Universiteit Utrecht	74	75	75	69	66	-	124	120	121	110	112	107
Universiteit van Amsterdam	62	62	62	65	60	61	57	64	61	55	58	53
Vrije Universiteit	166	138	138	115	121	125	231	219	236	209	214	207
Rijksuniversiteit Groningen	79	73	73	80	75	79	120	114	128	128	145	139
Radboud Universiteit Nijmegen	123	128	128	132	139	140	204	217	214	220	-	222
Universiteit Leiden	68	67	67	71	-	77	122	118	128	112	131	126
Maastricht University	128	127	127	127	145	138	211	239	234	233	-	256
Erasmus Universiteit Rotterdam	70	69	69	72	80	99	179	183	197	179	208	176
Tilburg University	201-250	201-250	201-250	201-250	251-300	201-250	319	371	368	356	-	371
Technische Universiteit Delft	58	67	67	75	70	48	52	50	57	57	61	47
Techn. Universiteit Eindhoven	167	186	186	201-250	201-250	168	99	102	120	125	138	124
Universiteit Twente	184	201-250	201-250	201-250	251-300	184	172	186	197	189	212	210
Wageningen University & Research	59	59	59	53	59	64	125	125	115	123	124	151

Bijlage 3 Rankings international: ARWU en CWTS Leiden; Nederlandse universiteiten scoren overall lager dan in eerdere jaren

	ARWU						CWTS					
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Universiteit Utrecht	51	49	52	50	54	52	59	72	77	79	80	82
Universiteit van Amsterdam	101-150	101-150	101-150	101-150	101-150	101-150	67	79	82	81	90	95
Vrije Universiteit	101-150	101-150	101-150	101-150	151-200	151-200	102	114	128	147	169	192
Rijksuniversiteit Groningen	66	65	69	64	66	76	133	96	102	105	111	112
Radboud Universiteit Nijmegen	101-150	101-150	101-150	101-150	101-150	101-150	108	125	130	138	149	169
Universiteit Leiden	74	82	80	83	101-150	101-150	88	135	141	148	146	155
Maastricht University	201-300	201-300	201-300	201-300	201-300	201-300	135	243	249	269	265	267
Erasmus Universiteit Rotterdam	79	68	80	101-150	87	88	73	121	131	145	151	154
Tilburg University	501-600	501-600	601-700	601-700	601-700	701-800	264	891	930	952	981	1.017
Technische Universiteit Delft	151-200	151-200	151-200	151-200	151-200	151-200	83	198	194	185	183	188
Techn. Universiteit Eindhoven	301-400	301-400	401-500	301-400	301-400	401-500	130	385	396	413	418	441
Universiteit Twente	501-600	401-500	401-500	601-700	401-500	401-500	179	427	441	461	479	489
Wageningen University & Research	101-150	151-200	151-200	101-150	151-200	151-200	82	210	228	248	245	256

Contact



Sander van Veldhuizen
Partner, Advisory
M: +31 6 34 19 05 25
E: sander.van.veldhuizen@pwc.com



John Molenaar
Director, Assurance
M: +31 6 53 18 93 60
E: john.molenaar@pwc.com



Robin Cox
Senior Manager Assurance
M: +31 6 51 56 95 91
E: robin.cox@pwc.com



Rick van Bergenhenegouwen
Director, Tax
M: +31 6 53 96 30 85
E: rick.van.bergenhenegouwen@pwc.com



Robert Loesberg
Partner, Assurance
M: +31 6 53 65 05 98
E: robert.loesberg@pwc.com



Leon Streefkerk
Partner, Assurance
M: +31 6 12 78 03 03
E: leon.streefkerk@pwc.com



Stan van Kemenade
Manager, Assurance
M: +31 6 22 46 79 97
E: stan.van.kemenade@pwc.com



Mark Joosse
Senior Associate, Legal
M: +31 6 18 90 99 35
E: mark.joosse@pwc.com



© 2025 PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289). Alle rechten voorbehouden. PwC verwijst naar de Nederlandse firma en kan soms naar het PwC-netwerk verwijzen. Elke aangesloten firma is een afzonderlijke juridische entiteit. Kijk op www.pwc.com/structure voor meer informatie.

Bij PwC willen we een bijdrage leveren aan het vertrouwen in de maatschappij en het oplossen van belangrijke problemen. Wij zijn een netwerk van firma's in 149 landen met bijna 370.000 mensen. Wij zien het als onze taak om kwaliteit te leveren op het gebied van assurance-, belasting- en adviesdiensten. Bij PwC in Nederland werken ruim 5.900 mensen met elkaar samen. Vertel ons wat voor u belangrijk is. Meer informatie over ons vindt u op www.pwc.nl.

www.pwc.nl